

JARL HEMMER

Rösterna. 2:a upplagan	1914	10: —
Fantaster	1915	5: 50
Pelaren. 2:a upplagan	1916	15: —
Ett land i kamp. 3:e upplagan	1918	10: —
Förvandlingar	1918	8: —
Prins Louis Ferdinand. 2:a uppl.	1919	10: —
„ „ „ Rosenupplaga inb.	1919	30: —
Över dunklet. 5:e tusendet	1919	15: —
Onni Kokko	1920	35: —

Översättningar:

Schiller, *Wilhelm Tell*	1918	9: 50
Jacobsen, *Niels Lyhne*	1919	18: —

Pris 35 mk

JARL HEMMER

ONNI KOKKO

BERÄTTELSE

HELSINGFORS HOLGER SCHILDTS FÖRLAGSAKTIEBOLAG

Tryckt i 3,850 exemplar

HELSINGFORS 1920 HOLGER SCHILDTS TRYCKERI

Förord till den elektroniska utgåvan

Verket har digitaliserats av **Nationalbiblioteket i Helsingfors** och anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i juli 2016 av Bert H.

DÅ ALLA HATADE

ETT FÖRSPEL Juli 1917—januari 1918— Sabla getingar! Hacle han det inte tillräckligt surt, nu när han igen var utan tjänst? Men vem kunde heller rå för att russinlådan råkade spricka och allt rann ut på backen. Det borde lagermästarn själv ha begripit, att den lådan ...

— Sabla getingar! Där hade han dem igen kring Öronen.

Han slog ut med mössan efter en stor gul angripare, som med ett ilsket surrande försvann mellan de glesa grässtråna. Det dammade blott ur den torra marken där slaget föll. Surret avlägsnade sig och dog bort efter hand.

Nu var det bara de elektriska stenborrarna som sjöngo sin enformiga och skarpa sång där borta i solgasset. Den sången kände han för väl. De täta, taktfasta skrällarna av stålet som vred sig in i graniten, det hårda smattret somliknade ryssarnas kulsprutor på skjutfältet, där de stora målade trägubbarna dansade upp och ned. Den sången hade haft sin egen stolthet, den hade sjungit högt om Valdemar Kokko, hans starka far. Han mindes nog ännu den kvälln då pappa kom hem och berättade, att nu skulle det bli en annan dans med sprängnings-arbetena, för nu hade man fått den första elektriska borren, och den skulle Kokko sköta. Följande morgon var han och såg på hur far satte underverket i gång, och sedan skröt han i en veckas tid både för Kalle och de andra pojkarna. Och

för stationskarlarna med för resten. — Jojo, man var barnslig på den tiden, men nu var man redan fyllda fjorton.

Pärrrr...! ekade det mellan de branta stenväggarna. Så körde ett tåg från staden förbi där nere i djupet; det kom ringlande som en väsande skallerorm borta i grönskan, med hettan dansande över de svarta asfalttaken, tills det med buller och brus dök in mellan stenmassorna. Bara röken bolmade väldig och vit ur den blå skuggan där nere. Strax därpå kom ett godståg makligt pustande i motsatt riktning, in motstaden. De båda tågen möttes inne i berget, marken skalv och dundrade vida omkring.

Men så var det förbi, och en borr stämde åter upp: Pärrrr... Och en annan och en tredje föll in med ännu större häftighet: Pärrrr. ..

Pärrrr. ..

Nej, den sången var inte densamma nu mera. Sedan det där hände pappa i våras... sedan pappa dog, hade det kommit in ett gnissel som inte fanns där förut. Det var som stenen skrek i pina under stålspetsen. Nu läto nog ryssarnas kulsprutor nästan bättre ... Nej, kanske ändå inte. Ryssarna!

— Ja ryssarna!

Onni Kokko låg utsträckt på magen i det glesa gräset, med armbågarna i marken och handflatorna tungsint tryckta mot kinderna. Hans runda huvud hade av de dystra funderingarna fått en ovanlig längd. Men vid denna sista tanke sprang det upp två gula gnistor i hans Ögon, de bruna fingrarna krökte sig in i det toviga håret, och underkäken smällde ihop mot den övre i ett bett, som tydde på att hans hjärta var fullt av det outtalade ordet satan.Han låg i en liten sänka mellan de inånga gröna pucklarna där uppe på berget, som i mitten var kluvet av järnvägen. Avlägset bördes larmet och visslingarna från staden, och åt samma håll låg nära inpå den första forgreningsstationen, där tågen av sämre sort brukade skocka sig, innan äntligen något spår blev ledigt i den trånga stenpassagen och de ett i sänder kunde släppas in till huvudstaden. Det brusade och blinkade av signaler både dag och natt mellan de två punkterna, bangården och förposten. Och allt eftersom staden växte, växte behovet av nya spår ut ur trångmålet, och år efter år röto borrarna och dånade sprängskotten där inne i berget, som brast sönder i en allt bredare klyfta.

Onni hade lagt sig där han låg för det första därför, att han nu ej hade något annat att göra. För det andra hade han ingen iver att visa sig hemma denna tid på dagen. Om han i vanlig tid på morgonen begav sig i väg mot stan, behövde ju ingen veta att han låg på sin tomma mage i någon backe ända till kvällsmaten. Det gick lättast så här, när man höll sig stilla. Ma-gen var väl inte en så farlig herre, att man behövde låta den topprida en. Man lade sig på den helt enkelt och tryckte den mot marken. Så fick den bullra och bråka bäst den ville — man låg ändå ovanpå i nappataget.

... Inte för att mor tyckte om herrarna och direktörerna där inne i stan, allraminst nu, sedan hon gick och tvättade och de bodde hos morbror Isak. Det var mer än en kväll hon hade kommit hem med sina söndertvättade händer och tagit alla till fönstret för att visa dem: såna händer aktar sig nog herrskap att få... För resten var mamma inte den man gärna talade med, och kom man och sade, att nu hade en av de där herrarna orättvist kört bort en från ens tjänst, nog visste man då hur det skulle låta: skyll inte på orättvisa, jag vet jag vad du går för.

Nej, om han inte snart fick en ny tjänst och magen inte längre tålde svält till kvällen, så nog var morbror Isak den första han skulle anförtro sig åt. Han var ändå en rejäl och hjälpsam karl. Nog var det ju han som hade ställt allt till rätta, så gott det lät sig göra. Och så var han den enda man kunde tala med, fast hanaldrig svarade just någonting. Då i våras hade han i alla fall sagt så här: — Nu är far din död, pojke, och nu ska nog jag justsom . .. jag . .. Den saken hade han stått fast vid sedan dess. Det enda ledsamma med honom var att han inte tillräckligt hatade ryssarna. Men han visste ju inte han, lika litet som mamma ...

Borrarna sjöngo, tågen brusade förbi där nere i djupet.

Onni Kokkos huvud hade sjunkit alltmera ned mot marken, nu vilade det sömnigt över den utsträckta armen. Framför hans näsa stack upp en grästorva, den såg ut som en tät grön träddunge utan grenar. Kanske var det så

där som bamburörssnåren i Indiens land sågo ut?

Nu klättrade ett rödprickigt kryp sakta och varligt uppför ett av stråna, som började svikta närmare toppen. Det var en ynklig tiger i det snåret. Onni Kokko gäspade.

Grästorvan framför hans näsa stod alldeles orörlig i den vindlösa julihettan. Men varje gång ett tåg dundrade förbi där nere, sköt ett vinddrag ända hit upp, och stråna lade sig ut-med marken. Då skymtade fram de gassande gula stenmassorna på andra sidan banan. Och där, mellan de glödheta granitblocken, rörde sig brunbrända figurer, nakna ända till midjan. De krökte sig över sina brakande borrar, och ända hit kunde man se hur solen blänkte i skinnet på dem, som om de varit gjorda av glas. Det var förstås svetten.

Så där hade också far svettats, men han såg nog bussigare ut i alla fall... Far — alltid kom han igen!

Åter dånade ett tåg förbi, åter lade sig grästorvan. Men nu dansade både figurerna uppe i stenbrottet och de blanka spåren, som krökte sig ut där nedanför, allt dansade och skälvde bakom en het och dåsig imma, långt borta ...

Han blundade, somnade. Tågen brusade förbi, borrarna sjöngo.

Men nu var där något otäckt, eller drömde han?... Med ens for han upp och slog sig yrvaken kring huvudet. Så tumlade han runt i gräset, som bedövad. Uii!... vad ett geting-bett kande bränna. Det var som eld i hela huvudet.

Han kupade näven, spottade i den och smorde över det svällande stället. Det gav någon lindring åt svedan. Så lade han sig åter som förr, olustig och fientligt stämd mot hela världsordningen. Allt och alla förföljde honom.

Nu hördes inga borrar, och inga tåg körde förbi. Han visste vad det betydde. Det var tre-sprängningen.

Strax därpå kommo de första knallarna och braket av rullande stenblock.

Men alltid var far där igen, och nu mer än någonsin!

En sådan knall hade det varit då i våras, fast den knallen kom långt före sprängningstiden, tidigt på morgonen. När den första borren började surra, genast kom den. Men pappa borrade ensam på ett ställe de dagarna...

Åter passerade de slitande synerna genom hans huvud, som ännu brände efter getingbettet. Han såg sig själv, hur han den klara blåsiga aprilmorgonen gick utmed banan på väg mot staden. Då kommer en skock arbetare emot ho-nom, och mitt i skocken bärs en bår. Det där hade han ju sett förut vid olyckshändelser, så han tänkte bara i förbigående fråga vem det var och om han ännu hade liv i sig. Men redan på långt håll ser han att den rödskäggiga Piilo-nen går i spetsen och att han fäktar med armen i vädret. — Hej, pojksatan, det här är nog far din i dag, kom nu med till mammal Och Piilo-nen tog honom hårdhänt i nacken och öste en hel flod av sorgsna svordomar ur sitt röda skägg.

Men medan han vacklade till under olyckan och det hårda greppet i nacken, förstod han något. Kvällen förut hade han ej förstått det, och nu var det för sent. Kvällen förut...

Han gjorde sig fri och följde efter skocken. Ännu i denna dag kunde han känna svagheten i knäna, ännu kunde han se hur det dansade svarta fläckar för ögonen, då han tittade bort mot båren som gungade där inne bland karlarna.

Så bar det långsamt i väg förbi stationen och opp i det stora röda tegelhuset till mor. I trappavsatserna flögo dörrarna upp, arbetarfamiljerna störtade ut. Bärarna höjde sig steg för steg med sin börda, efter dem fylldes hela trappan medfolk som sträckte på halsen för att kunna se den blodiga båren, som vinglade och svängde i krökarna. Grannkvinnorna jämrade sig, ungarna gapade och skreko.

Och så låg fader Kokko död där uppe, medan en läkare kom och plockade ut ur bröstet några bitar av den splittrade borren och skrev något på ett papper.

Och så kom den långa gråten, så begravningen, och sist flyttningen ned till morbror Isak i stugan vid Korsvägen.

Den som tjöt värst de dagarna var syster Anna. Men han visste vad han visste, och det var inte många ord han

hade talat med henne sedan dess. —IL

En kväll några dagar senare kom Onni hem från sin nya tjänst i staden. Han var lätt till sinnes och gick rak i ryggen. Hans nya förman bemötte honom väl, han hade både bättre lön och mat än förut. Det var bra att den fördömda russinlådan råkade spricka.

Träden vid vägkanten doftade, ty det hade regnat nyss. För varje vindpust föll det en glimmande skur ur dem, det var som ett helt fyrverkeri. Också fågelsången lät så underligt ny och klar.

Vid Korsvägen stod Kalle och visslade, med ena armbågen stödd mot morbror Isaks grindstolpe. Så snart han fick sikte på sin vapenbroder från vårens många slagsmål med Rörström-ska pojkarna, tände han med vana en cigarrett,sköt tändsticksasken ned i västfickan och slog om till en marschstump. Han kom långsamt emot Onni, gungande på benen och med betydelsefull uppsyn. Det märktes att han låg inne med viktiga hemligheter.

— Hej, din springråtta!

— Hej, Kalle.

— Vet du vad? Han svepte in sig i en röksky, som kom strömmande ur hans näsborrar

— Nå?

Kalle svarade inte genast. Han förstärkte betydelsen av sina ord med en konstpaus, under vilken han hissade upp sina vida ligapojks-byxor genom en hastig skruvning av Överkroppen. Så såg han med värdighet på Onni och sade långsamt:

— Snart smäller det. På allvar.

— Hur så?

— Jo, sir du, ryssarna tänker sätta på tron en kar' som heter Lennin. Han är en av våra pojkar. Bara den saken är klar, då smäller det också här i landet. Tamme fargen. Vi kommer att vrida nacken av varenda borgare, och senär det vi som sitter i bilarna. Det blir en jävla dans. Några tänker vi låta leva, för att tömma pottorna åt oss och ryssarna. När sen den här pojken vill ta sig en rök, så ropar han bara: Hej, din förbannade bankdirektör, kom hit och tänd cigarren åt Kalle Mäkinen! Men raska på, för annars skjuter jag dig! — Jojo, det kommer att smaka det.

Onni svarade inte genast. Han såg ned mot Kalles kängor, som läto två spruckna spetsar synas under de ofantligt vida långbyxorna. Till slut sade han:

— Varifrån har du allt det där?

— Lauri, bror min, svarade Kalle lakoniskt. Han är ingen liten herre han. Han är som bäst och underhandlar med ryssarna om vapen, som vi ska få.

Onni spottade.

— Alltid är det ryssar och ryssar .. Duger ni till ingenting själva?

— Det var väl fan och hans helvete! skrek Kalle. Jessus en sån käft! Om vi duger till nånting? Men för att skjuta folk måste man väl ha gevär! Du vet förstås inte att herrarna rustarallt vad de orkar — slaktargardena! Du tänker väl gå med dem du.

Han slängde cigarretten häftigt i grindstolpen, svängde runt på klacken och vandrade bort med flaxande byxben. Då han vek av i Korsvägen stack han händerna i fickorna, vände en smula på huvudet och ropade:

— Gå nu hem, slaktarpojke, och kyss mamma din i svansen.

Onni tog upp en sten från vägen. Men han ångrade sig med detsamma, kastade den i den andra grindstolpen och gick in. —

Redan i farstun hörde han en främmande, ivrig röst Det satt en obekant karl vid bordet, han var inte en arbetare och inte heller en herre, någonting mitt emellan. Han var klädd i en grå gummikappa, en sådan som hemkomna

emigranter bruka bära, kragen höll han uppslagen mitt i värmen, och sin svarta skärmmössa hade han skjutit upp från den svettiga pannan. Hans ansikte var magert och lysande gråblekt, med en väldig underkäk som tuggade fram ett frad-gande ordflöde. Den smällde otäckt vid de korta pauserna. Och hans Ögon tumlade medett stickande uttryck runt i rummet, från det ena till det andra.

Framför honom på bordet stod en kaffekopp, som hoppade till för varje gång han sänkte sin näve i skivan.

— Borgarna påstår att vi har allt vi behöver. Tro dem inte, de ljuger, de hundarna! Eller har kanske ni vad ni behöver? (Agitatorn slog ut med armen mot mor, som stod vid ugnen och just hällde en ny sats malet kaffe i pannan. Hon darrade på handen av upphetsning, men det plötsliga tillropet gjorde henne förbryllad, och hon fick bara fram ett dumt: nä, nä...) Ni har inte vad ni behöver, det är ju klart. Se ni bara på era händer — fram med dem, visa dem! Fulla med blåsor och valkar! Ni står dan i ända över era baljor och gnider herrarnas tvätt. Fina spetslinnen, som luktar parfym och pengar och svinerier efter sista franska modet. Men akta er bara att ni inte river en tråd i krimskramset — då får ni nog veta att ni lever! Och bara ett borgarbarn lortar i byxorna, genast skickas kalaset ner till er. Men deras fina mammor stänker luktvatten i syn på sig och lägger sig på ensoffa med en knäracka och en fin roman. Och herrarnas skjortor, så välsignat vida de alltid är kring magen — har ni inte märkt det? Precis som tunnor. Punschen, ser ni, och allt annat fett som de vältrar i sig. Och sen får ni några smutsiga sedlar för ert slit, jämt så mycket så ni orkar hålla livet i er och era barn. Jämt så mycket så ni orkar tvätta vidare åt herrarna och göra era barn till likadana slavar som ni själv. Så är det uträknat — slugt, ser ni. Det är det som kallas demokrati, och demokratin predikar alla herrar så gärna. För de tror att vi låter nöja oss med ett vackert ord, och själva har de nog sina utvägar. Men på det ordet blir vi inte feta. Samma brödransoner åt alla, kort på alla varor, jämn fördelning och lika åt alla — jo i helvete! Det ska vara pengar för att få av den jämna fördelningen, och här sitter vi med tomma fickor och tuggar på våra kort. Men i borgarnas trappor springer jobbarna med vetemjölssäckar och smörbyttor, och skafferierna och skrubbarna proppas fulla från golv till tak. Det är nu vad man kallar demokrati. Men vi har ren sett tillräckligt, inte hjälper den saken oss långt. Ochdärför ropar vi ett nytt ord. Kommunism! Bolsjevism!

— Ord som ord, mumlade morbror Isak. Inte är det ena ordet bättre än det andra. Det är på saken det kommer an.

Han hade dragit sig bort från bordet och satt i skjortärmarna med sin pipa vid fönstret. Under sina rufsiga ögonbryn tittade han misstroget mot den orerande och fäktande agitatorn. Han var en fåordig man som hunnit tröttna vid svadan på arbetarmötena. Inte blev det bättre med prat, varken pä finska, svenska eller ryska.

Men agitatorn fortsatte, vänd mot honom:

— Ni tror kanske att det ska bli bättre med åttatimmarsdagen. I helvete! Bättre... jo visserligen, en eller två timmar kortare slaveri. Men från slaveriet kommer ni inte med den förbättringen. Är det inte annat att som borgarna sitta några timmar på sitt kontor och räkna lite på ett papper och ringa i telefon, sitta där i en mjuk stol med cigarr i munnen ... Är det inte annat, säger jag, än att åtta timmar stå böjdöver svarven i ett slavhus? Och då ni svettig och jävlig kommer hem om kvätlen till era stackars matslamsor och lägger er på er hårda säng med värk i ryggen, jo då sätter borgarna sig opp i sina mjuka bilar och rullar i väg ut till sina sommarnöjen. Där sitter de på sin veranda med punsch och cigarrer och fina damer, och de flinar så magen hoppar och tycker att livet är skönt så länge man kan lura de dumma arbetar-djävlarna. Nej, ni flyttar inte opp i rikmans-husena med era åtta timmar, dit opp till fläsk och mjuka fåtöljer. Ni blir inte ens rakare i ryggen eller mättare eller bättre klädd. Ni blir vad ni är, och ni är en slav som plundras av listiga och lata herrar. Och era barn ...

•— Jag har ju inga barn, avbröt honom morbror Isak.

— Jaså, nåja, den saken spelar ingen roll, om just ni har eller inte. Men vära barn, slav-barnena, de ska aldrig orka resa sig och bli som mänskor, om inte vi gör det. För nu är tiden inne, en gång på tusen år! Det är vår plikt att inte tveka, inte vara fega. Vår plikt, säger jag! Arbetarn har vaknat, trälfolket har vaknat.Herrarna darrar ren och beväpnar sina slaktar-garden. Men det är för sent — hör ni det, för sent! Det är slut med den svarta saken, nu kommer den röda! Kapitalisterna har nu i fyra års tid krigat sönder världen, de har störtat oss i hunger och

helvete, vi själva har gett vårt blod för deras smutsiga affärer, våra faderlösa barn skriker efter bröd och mödrarna förbannar den dag de födde dem till herrarnas värld. Men vi ska inte sörja. Det är bäst som det gick. Det var bra att den ruttna världen sprack opp i fogarna. Herrarna har visat vad de duger till. Nu är det vår tur. Det arbetande folket, de trasiga stackars djävlarna — förr kom man knappast ihåg att vi fanns till. Men nu är det vi som stiger opp ur avgrunden, med gevär i handen och den röda fanan i spetsen, och på den fanan står skrivet: ned med mördarväldet! Det brinner omkring oss i alla världens knutar. Men ser ni inte vad det betyder? Världsbranden, världsbranden! Det är morgonrodnaden för oss och vår rättfärdiga sak. Kommunismens heliga sak, den som skall skapa en bättre värld av herrarnas helvete!Nu sänkte agitatorn knytnäven för sista gången i bordet. Svetten rann i strömmar över hans bleka ansikte, som han torkade med en blodröd näsduk. Han pustade tungt, tände en ny cigarrett och räckte fram kaffekoppen.

Mor fyllde på den, men hennes händer darrade nu än våldsammare. Hon hade granna fläckar på kinderna och såg ut som hon velat slå någon.

Vid fönstret satt morbror Isak som förut och sög på sin pipa och muttrade något för sig själv. Det var inte just goda systerblickar mamma gav honom. Och hon sade:

— Jaja, men bara vi lyckas med vår sak. Det är så många av våra egna som inte vill förstå oss.

Agitatorns krafter voro tydligen slut. Det var sakta och nästan sömnigt han svarade:

— Var inte orolig. Jag sa' ju ren, vi blir inte allena vi heller. Vi kommer att ha miljoner ryska kamrater bakom oss. Ännu är det inte klart där borta hos dem. Men snart, snart...

Onni hade suttit på bänken vid dörren. Nuvågade han sig fram till morbror Isak. Det tumlade många tankar genom hans huvud, men de började småningom alla förjagas av en enda, som hade sitt ursprung i hans mage: skulle det då aldrig komma kvällsmat?

Agitatorn fäste sina stickande ögon på honom. Då kom det en tanke i dem. Han drog ett djupt bloss, tömde sin kopp och vände sig till mor.

— Det där är visst er pojke. Han är stor nog att ta ett gevär på axeln, sen när det gäller. Och jag tänker han har ett och annat att hämnas, han med. Det har vi ju alla, det är århundradens pinor vi ska tacka för. Men den där pojken — jag tänker han har sina égna skäl att mata lite bly i borgarfläsket... Far hans dog vid en sprängningsolycka, det har mor hans berättat för mig. Olycka, jo så kallas det, och ingen har skuld till den saken, nä, nä, naturligtvis inte. Men brukar herrar dö i sprängningsolyckor, svara mig? Har någon hört om en enda herre som har dött på det viset? Nej, det aktar de sig nog för. Men vi stoppas på alla farliga ställen, och så får vi dö för herrarna och deras sattyg.Först lever vi som hundar, så dör vi som slaktboskap. Och hur gick det med familjen? På bar backe som vanligt. Tänk lite närmare på saken. Olycka, så har borgarna lärt oss kalla det. Men jag säger er, att en sån olycka är detsamma som att bli mördad av herrarna. — Glöm inte det, pojke, far din blev mördad av herrarna!

Onni Kokko steg upp. Han gick raka vägen ut, och han glömde taga sin mössa från bänken.

Det hade börjat regna på nytt. Ett mörkt moln seglade som en dyster jättefågel fram Över kvällshimlen, den fällde ned några glesa, blytunga droppar ur sina utbredda vingar. Det var ingen vind nere på jorden, träden stodo skymmande och orörliga, det smattrade blott till i deras lövverk av de fallande dropparna. Men ändå gled molnfågeln där uppe sin bana fram, mitt över himlen, och i dess släptåg föddes nya borta vid horisonten. Det mörknade hastigt, skurarna kommo tätare.

Han irrade planlöst omkring. Vid Korsvägen syntes ej en människa, ej heller åt det hålletdär landsvägen tog slut inne bland husklungorna. Där borta vid stationen visslade tågen och slamrade buffertarna som vanligt, och på en trappa satt en hund och tjöt med nosen sträckt mot det seglande molnet.

Vad det var gott att inte behöva möta någon nu! Vad det var skönt då de stora, kalla dropparna rände in i håret!

Han var redan ett långt stycke från Korsvägen, men ännu tänkte han bara en enda tanke: — Om en sak var lögn,

så var det väl lögn alltsammans ...

Lögn, lögn, brusade det i skurarna som föllo. Lögn, lögn — åtminstone för mig.

Det var just det. Åtminstone för mig, Onni Kokko. Men kanske inte för andra. Inte för Kalle Mäkinen, inte för mamma, kanske inte för alla bekanta i hela trakten, inte ens för de usla Rörströmska pojkarna, de ynkliga svinhundarna ...

Han var ensam med sitt.

Ensam, ensam, brusade skurarna. Det rann över hans ansikte. Men var det bara regnet, det brände så underligt? Han strök sig med handflatan över ögonen. Grät han? Nej, det gjorde bara käringfolk. Men han, Onni Kokko, skrek.

Det lättade att skrika genom de susande skurarna. Och han ställde sig mitt på landsvägen, knöt nävarna och ropade allt vad han orkade ut i det strömmande skumrasket:

— Lögn är det alltsammans, en förbannad lögn! Lögn för Onni Kokko, men inte för mamma hans!

Nu föddes hans andra' tanke. Den ropade fram sig själv där ute i regnet, och med den vandrade han vidare.

— I kväll måste det fram, ännu i kväll! Jag har tegat med det, och därför är jag så ensam. Men nu måste sanningen fram, det må gå hur det vill sedan.

Han vände om hemåt.

Inte en människa ute på vägen. Men ur före-ningshuset strömmade ljus och dansmusik. Då han gick förbi tyckte han, att hela byggningcn borde ha spruckit av allt oväsendet där inne: de brakande hornen, skränen och klackarna som stampade. Det flaxade skuggor förbi ru-torna, men i ett par av dem sutto skuggorna stadigt hopgjutna två och två. Det var inte att missta sig på formen hos en skärmmössa eller på ett axelstycke, som putade opp på bilden.

Var en av de där skuggorna syster Annas? Det kunde man inte se genom den drypande imman. —

Onni Kokko öppnade hemdörren.’

Han såg genast att agitatorn nu var borta. Vid bordet satt mamma och läste i tidningen, hon hade tänt lampan. Morbror Isak satt med sin pipa som förr, han hade bara flyttat sig till det andra fönstret.

Onni gick med rinnande kläder rätt fram till bordet.

— Mamma, sade han, mamma ...

Men då såg mor opp, och resten fastnade i halsen på honom.

— Varför löper du i väg ut i ösregnet, din sakrans unge? I stället för att höra på en förståndig mänska och lära dig något. Laga dig opp i vindsskrubben och sök dig nånting torrt, du blöter ju ner hela stugan. Seså!Tigande steg Onni uppför den knarrande trappan. Men han gick inte till skrubben, han satte sig pä det översta trappsteget, vät som han var. Där uppe i det mörka hålet såg honom ingen. Han satt och ruvade på någonting. Regnet suckade mot pärttaket ovanför hans huvud.

.— Tänker du strejka på tisdan? hördes mors röst där nere i lampskenet.

Och morbror Isak svarade:

— Jag vet inte säkert ännu. Jag likar inte riktigt det där eviga strejkandet. Jag går väl till verkstan och tittar mig omkring ett slag. Är där tomt, så är där tomt, och inte ställer jag mig ensam vid maskin.

Så blev det tyst för en stund, bara tidningen prasslade där nere. Men nu var det mamma igen:

— Jag undrar också var Anna ränner omkring i det här hundvädret.

Morbror Isaks röst var inte den vanliga, då han svarade:

— Jaja, jag har ju sagt dig, att den saken kommer aldrig att sluta väl. Du borde hållaöga på flickan. Jag kan inte förlika mig med det där nattflängandet med ryssen. Var evig en natt samma historia. En vacker dag har vi en oäkta unge i stugan, det ska du få se. En svart-ulliger kosackunge, och den får vi allt skämmas för.

Nu var mamma ond.

— Varsågod, Isak, och reta inte opp mig! Du vet lika väl som jag, att inte är han nån kosack. Kar'n ser städad ut, och de går med ringar har jag ju sagt dig. Ryssarna är våra vänner, och det kommer nog den dagen då du med förstår att tacka dem. Den här är förresten nånslags sergeant, och man vet inte vad han kan bli ännu. Jag tänker framåt jag, ser du.

— Men ryss är alltid ryss, sade morbror Isak.

Nu flyttade sig lampskenet. Mor gick in i kammaren och smällde igen dörren efter sig. Man gick till sängs.

— Onni, kom och lägg dig! Och på bordet står lite mat! Det var morbror Isak som ropade där nere ur mörkret.

Men Onni satt ännu en stund och väntadeunder det suckande taket. Så drog han av sig sina våta kläder, bredde ut dem Över vindsgolvet och trevade sig ned i skjortan.

Morbror Isak sov. På tå gick han fram till kammardörren och lyddes. Mor sov också.

Han öppnade sakta dörren och smög sig in. Då snuddade hans bara ben mot Annas säng, och han stannade. Han stod och stirrade på hennes tomma bädd, det föll in genom fönstret ett svagt och sorgset ljus över den.

Nej, han kunde inte säga det!

Han smög sig ut igen och stängde dörren. Han satt en stund på sin sängkant, så hostade han högt, först en gång, sedan ännu högre en gång till. Äntligen vände morbror Isak sig och mumlade något.

Då gick Onni Kokko fram till hans säng, letade rätt på hans hand i mörkret och tryckte den underligt hårt.

— Godnatt, morbror, sade han sakta.Senhösten höll på att gå över i vinter. Den dystra blodstrejken i november var nyss förbi, ännu hade den första snön ej hunnit falla över de mördades gravar.

Då hände det en tidig söndagsmorgon, att Onni Kokko vaknade med en förnimmelse av att någon långt borta ropade hans namn. Med detsamma knattrade en sats småsten mot rutan nära intill hans säng.

Han hoppade ur bädden och tittade ut. Det var ännu ej fullt ljust, och det första han såg då han gnuggat upp sina ögon, var en cigarrett som glödde någonstädes i det gråblå skumrasket. Så fick han sikte på två nickande ansikten tätt under fönstret, de tillhörde underligt nog de båda Rörströmska pojkarna.Men mitt i grinden stod Kalle Mäkinen bredbent med cigarretten i munnen. På hans rygg dinglade ett stort soldatgevär med påskruvad bajonett

Han vinkade med handen.

— Kom ut, ropade han, så får du skjuta med en ordentlig bössa en gång.

Onni gnuggade ögonen ett tag till. Han visste ej om han såg rätt. Kalle och Rörström-ska pojkarna tillsammans! Hade de försonats? Och själv låg han ju i fiendskap med dem alla tre. Men nu stodo de där och vinkade vänligt åt honom. Inte var det väl ett försåt?

Han betänkte sig ett ögonblick. Men geväret frestade. Han kastade kläderna på sig och klev sakta ut genom dörren. Morbror Isak hade inte vaknat.

Vid grinden fick han genast förklaringen. Kalle tog honom kamratligt i rockuppslaget och höll följande tal:

— Den här pojken är nog Kalle Mäkinen, du är Kokkos Onni, och bredvid oss står Rör-strömska pojkarna. Jag ser att du förvånas, och

a mlingen är ju fan i min mamma lite underlig.Men jag ska säga dig en sak. Nu är det en sån tid, att allt vad bussiga jannar heter måste hålla ihop. Vi har viktigare saker att tänka på än våra gamla gräl. Det är därför som Kalle Mäki-nen räcker handen åt sina fiender och tänker lära dem skjuta. För snart gäller det att klämma till på

slaktargardena. Och om du ännu är förbannad över att jag har kallat dig slaktarpojke, så ber jag dig begripa att det bara var sagt på jävlighet. Nog vet jag att du är en hederlig janne och hör till våra pojkar. Men i stället måste du hålla käften och inte skälla på ryssarna, för då går det på tok med dig.

Han knäppte vältaligt med fingrarna på ge-värslåset, spottade ut cigarretten och hissade upp sina vida byxor med en rullning på bålen. Så gjorde han helt om, lade gevärsremmen till rätta över axeln och klev ut på landsvägen. De andra följde honom.

— Varifrån har du fått bössan? frågade Onni.

— Lauri, bror min, sade Kalle kort. Men då de passerade järnvägsövergången tillade han;— Ser ni körktornet där borta i stan? Om det nu sitter en slaktare med en kulspruta där oppe, så inte ska ni tro att hållet är för långt. Visserligen är han liten som en mygga, men det gäller bara att vara stadig på hand, så nog plockar man ner honom alltid. En sån här bössa skjuter på tre kilometer genom tie man i rad. Och inte finns det heller väggar som stoppar.

De fyra pojkarna sågo alla bort mot staden och kyrktornet, vars spets den uppgående solen som bäst höll på att blanka allt grannare. Deras ögon stodo vidöppna mot det gula skenet, och de ryste till i en blandning av morgonkyla och stolthet.

Men Kalle bröt av:

— Ni ska inte stå där och gapa ut i luften, vi har viktigare saker för oss nu.

Han klappade sig på byxfickorna, där det skramlade av patroner.

— Raska på nu, det gäller i dag att visa vad man duger till. Vi håller på och bildar F-kompaniet här hos oss, men Lauri har sagt, att den fan tas inte in som ramlar omkull då han skjuter första skottet.De vandrade vidare över några fält och inåt skogen. Morgonen var frostig och klar. På åkrarna lågo jordkokorna hårda som sten, det knastrade i en lätt isskorpa mellan dem här och var. Man klev över en gärsgård. den var hal och liksom försilvrad av frosten. Och i skogsbry-net glimmade björkarnas lövlösa grenar.

— Vart går vi egentligen? frågade Onni.

Kalle pekade på en byggnad högre upp i backen.

— Vi tänker plätta bly genom Lindströms ria. Om någon kommer och stör oss, så tar jag bara fram min röda armbindel, och då vågar sig inte fan själv på oss. Det är inte som förr i världen, då man fick ränna för polisen. Det är andra tider nu, pojkar.

De klevo fram mellan träden och gjorde halt på den öppna platsen framför rian. Marken var här betäckt med en matta av gula halmstrån, allt tätare ju närmare man gick intill ridörren. I dess springa pöste fram en hel kärve av ut-tröskade ax.

Onni rev ut ett strå och började tugga på det. Han kände sig illa till mods. Han stod inte påriktigt god fot med någonting inom sig själv. Det var ej bara hunger, men också något med Kalles gevär.

Så kom frågan upp hur man skulle ordna skjutandet. Det blev en rådplägning, under vilken Kalle tog fram en flaska och lät den gå laget runt.

— Hejsan jannar, en smaskare hör till tjänsten! Starkt ska det vara i käften likasom i bössan, så går det bäst. Bara vi har skjutit borgarna, så dricker vi varenda dag så vi sir kometer. Det lär nog finnas av den här sorten i deras källare. ..

Han tog en duktig klunk, grinade och smackade. De båda bröderna gjorde efter, och det seglade ögonblickligen fram en röd sky över alla tres ansikten. Men då flaskan kom till Onni, stånkade han ännu värre än de andra, men tungan stoppade han som en propp i mynningen, då han vände bottnen i vädret. Han hade en dålig erfarenhet och ett hemligt löfte bakom sig.

— Jag tycker vi liksom tar och skjuter i kapp, föreslog den yngre pojken Rörström.— Duellerar heter det, rättade hans äldre bror.

— Men vi kan inte skjuta på varandra, förklarade Kalle med en förmyndares överlägsenhet. Då far vi alla åt helvete, och det är inte meningen att spilla folk i onödan. Vi kommer nog att behövas ännu. Men vi har ju våra mössor, på dem kan vi skjuta.

Förslaget vann allmänt gillande och åtföljdes av en ny klunk.

Så gick man fram till riväggen, körde in fyra käppar i en nåt mellan stockarna och hängde upp mössorna i rad. Sedan återvände man till gärsgården ett stycke därifrån.

Kalle tog ur byxfickan ett patronmagasin och laddade. Därpå drack han ensam en klunk igen och tände en cigarrett,

— Ska vi inte börja, skrek han. Varför fan står ni och gapar på bössan min? Nog smäller den, bara man trycker på den.

-— Men huru ska vi skjuta? frågade Onni.

— Den där mössan längst till höger är min, och jag är naturligtvis rödgardist, den saken ärklar som brännvin. Men två av oss måste bli slaktare, så vi får kriga.

— Inte jag, ropade den äldre Rörström, jag är lika röd som Kalle! Bror min får bli vitgar-dist.

— Nej, jag blir ryss! ropade denne.

— Men då är vi ju på samma sida.

— Ja visst fan, men inte blir jag slaktare.

— Lugna er, dundrade Kalle. Den som inte vill, behöver inte heller. Men jag frågar er nu, finns här ingen som i dag vill skjuta för slaktarna? Det är ju bara lek, för sakran.

— Jag kan göra det, sade Onni.

Han märkte med detsamma att han sagt någonting vådligt. Kalles blodsprängda ögon blevo alldeles runda och vita som på en frustande häst, och de båda bröderna fnissade otäckt. Men ingen sade något, förrän Kalle ställt upp dem alla fyra i en rad vid gärsgården.

— Nu skjuter vi fem skott var och en, och jag som kan konsten laddar åt er. Ingen rör en fena förrän allt är klart. Rejält ska det vara. Vitgardisten har tre mössor att välja på, och vi tre tillsammans kommer att traktera slaktar-kalotten med bly, så den blir full som mamma hans gamla potta.

Det slog rött för Onnis ögon, men han behärskade sig och svarade blott:

— Vi ska se först.

Han märkte att de andra betänkligt gungade där de stodo, och hans tillförsikt steg ytterligare när Kalle åter tog en sup och räckte flaskan åt de sina. Den återvände utan att ha nått radens slut, där Onni stod. Han märkte att han åter var utesluten och ensam. Han blev plötsligt underligt lugn.

Då Kalle höjde bössan blev han ännu lugnare. Pipan vaggade i en vid båge, och Kalle slöt ögonen innan han med en grimas tryckte av. Rörströmska poikarna hoppade till.

De fem skotten föllo tätt på varandra. Onni stod och spejade mot sin mössa, men han kunde inte se att den rört sig.

Så kom turen till bröderna. Kalle laddade och överräckte med utsträckt arm geväret. Det fladdrade en varm ånga omkring pipan i den frostiga morgonluften.

- Nå, jannar, kläm nu till i slaktarkalotten!Bröderna tvistade om vem som skulle skjuta först. Båda ville spara sig

till senare. Men ett dotnsord av Kalle avgjorde tvisten till den yng-res nackdel.

Onni såg genast att han var ofarlig. Han stödde foten bakåt i gärsgården, knäsvag av både rädslan och brännvinet, och förrän han tryckte av vände han huvudet åt sidan. Han mindes tydligen varningen att inte ramla omkull. Kalle märkte nog hans ynkedom, men bundsförvantskapet förbjöd numera alla hårda ord.

Föga bättre gick det för den äldre brodern. Onni hade ännu ej kunnat upptäcka att mössan rört sig det ringaste.

Så kom turen till honom. En sakta frossa rann igenom hans kropp, då han grep tag om det tunga vapnet. Han hade nog förut prövat sin tur som skytt, åtskilliga gånger till och med, men aldrig med gevär som varit annat än leksaker i jämförelse med denna baddare. Det var ju möda att lyfta den till skuldran. Men så snart han började sikta, blev det åter alldeles stilla i ben och armar. All hans samlade vilja trängdesig ihop i den svarta skåran och flöt över kornet ut mot målet på riväggen. Han måste lyckas, han hungrade efter hämnd för skymfen, efter triumf för sin ensamma sak. Det första skottet hade han minst att hoppas av, det förstod han. Därför riktade han det mot en av de Rör-strömska mössorna, siktade länge och brände av.

Mössan förblev orörlig. Men då han spände Ögonen i väggen, upptäckte han det svarta runda hålet i stocken rätt ovanför.

Nu vände han pipan mot Kalles skärmmössa, som hängde där pösande och stor med sin feta vaddering. Den liknade en svart gris, tyckte han. Det var den grisen han ville sprätta upp buken på.

Han tog finare korn än senast och tryckte av. Det var tydligt — mössan hade darrat till. Och runt omkring den i stocken syntes ingenting.

Nu var han säker på sin sak. De följande skotten lät han gå i hastigare takt, alla tre mot samma mål. Vid det nästsista vände sig hans offer en smula på sidan, och vid det sista formli-gen hoppade mössart till. Det måtte även Kalles töckniga ögon ha uppfattat, ty det hördes från hans håll en halvkvävd svordom.

De fyra pojkarna rusade fram till riväggen.

Alla de andra mössorna sågo ut som förr. Bara Kalles hade undergått en fullständig förvandling. Man såg himlen igenom den på flera ställen, och vadderingen hängde ut i en trulsig korv.

— Fan och hans apostlar! skrek Kalle. Saken är ju klar som brännvin! jag har i fyllan skjutit på min egen hederliga mössa i stället för slaktarkalotten. Men vi sjunger salmen om, sa’ klockarn! Ett varv till, jannar!

— Vänta lite, sade Onni. Jag går bakom rian och sätter mig ett tag först.

Han hade gjort en erfarenhet om förhållandet mellan krig och mage. Men medan han satt där, förstod han att någonting ont var i görningen på andra sidan rian. Svordomar, glädjetjut och skratt skuro igenom den stilla höstluften och ekade tillbaka ur stenbacken. — Mera, mera! hördes Kalles grötiga röst, — kläm ur dig bara!Till vem ropade han?

Onni återvände hastigt. Hans kamrater grinade triumferande, ocli Kalle räckte ut tungan ur sitt oppsvällda ansikte.

— Nu har den röda tuppen varit framme och värpt i slaktarkalotten!

Onni gick fram till sin mössa. Den hängde där som förut, men det dröp ur den nedåt stockarna.

Han rev ner den, rusade på Kalle och dängde mössan rätt i synen på honom. Med detsamma hade han Rörströmska bröderna över sig bakifrån.

De fyra pojkarna tumlade samman i ett vrålande virrvarr på den frusna backen. Geväret damp skrällande omkull där bredvid. Än voro de hopgyttrade till ett vältrande helt, än löste sig de fyra kropparna från varandra, för att åter köra ihop till en enda klump av spännande ryggar, fäktande armar och sparkande ben. Det hela rullade som ett fräsande hjul nedåt backen.

Onni fick lös en sten ur marken och klubbade till i en axel som pressade honom över bröstet —det var visst den

yngre Rörströni. Vrålet steg blott högre därav, men läget förbättrades, trycket lättade och kampen rullade vidare. Då kom hans olycka. Han sjönk baklänges ned i en grop — eller var det ett dike? I varje fall, han miste allt svängrum. Och samtidigt började en arm trycka till under hans haka — det var väl den äldre brodern. Onni försökte sparka honom bakifrån i huvudet, men förgäves, han låg alltför inklämd. Kroppen pressade honom blott allt värre, han hamnade allt djupare ned i gro-pen.

Strax därpå dyker Kalle upp med geväret i händerna. Skulle han skjuta? Nej, han går till bajonettangrepp, han petar spetsen som en syl in i låret på Onni. Den rispar genom byxtyget, skinnet — nu var den inne i köttet. ..

Han tjöt till av smärta och raseri. Som en stålfjäder sprättade han upp ur gropen och slungade med ett ryck sin börda ifrån bröstet. Men då fäller Kalle gevärskolven i hans bakhuvud, och han mister sansen.Senhöstsolen var redan stadd på nedgång, då han hittade sin sönderbråkade kropp nedanför ribacken. Först kom det blott som ett svagt medvetande i det ena ögat, han märkte att det flammade rött någonstädes. Var det aftonsken som låg där borta över ritaket, eller satt allt det röda i hans eget öga? Också mellan trädstammarna flöt det som idel blod i luften.

Småningom började han röra händerna. Han trevade och kände på sig själv. Det var nog han i alla fall. Men förfärligt värkte det i kroppen. I huvudet satt som en stor sten, den sjöng och surrade oupphörligt. Och byxan var fast-klistrad över ett ställe där det brände — nu mindes han Kalles bajonett.

Han knöt nävarna, bet ihop tänderna och reste sig mödosamt. Ingen syntes till.

Barhuvad och sönderriven Iinkade han hemåt.Morbror Isak sänkte armbågarna i det dukade julbordet, tittade nedåt golvet och hark-lade sig. Det var osäkert och nästan bevekande han sade:

— Nog tycker jag ändå att man den här kvällen borde få ha frid för den där smutsiga ryssen. Och nog säger jag det, att kommer Anna släpande med honom... kommer Anna hit med honom från dansen deras, sä kryper jag in i kammaren och stänger dörren efter mig, tills han är härifrån.

— Det där skulle du ha sagt lite tidigare; Det är så dags nu, när saken är avgjord och de kan komma vilken minut som helst. Engång ska ju vara den första, och inte kan man köra ut honom, vet jag väl. För resten ska jag sägadig en sak. Du har nog gladeliga slevat i dig militärmat på sista tiden, men magen din tycks inte förstå sig på tacksamhet. Sånt där är inte fint gjort, det borde ju till och med en borgare begripa. Och känner jag dig rätt, så nog är det du som rapar magstinnast i kväll efter kalaset. Jojo, gåvorna duger nog, men givarn vill du köra på porten. För nog vet du lika väl som jag varifrån allt det där har kommit.

Mor pekade på bordet, som stod lastat med matvaror. I mitten reste sig ett helt torn av ryska konservburkar.

— Det blir inte någon svältjul i det här huset, tillade hon.

Onni Kokko förstod, att här var bara en sak att göra. Han smusslade undan sin mössa och jacka och smög sig ut i mörkret.

Så gick det med den julen ...

Några glesa flingor singlade ned ur en stjärn-lös himmel. Var det varmt eller kallt? Det kunde han inte veta. Hans hjärta dunkade hårt, det hetsade blodet susade i öronen. Han kunde känna hur det brännande steg och föll ändaut i fingerspetsarna. Bara han haft något fientligt och ont mellan de fingrarna! Nu skulle han kunnat strypa, nu i kväll. I julfridens och Frälsarens namn! Amen.

Han kramade en snöboll och klämde den sönder mellan händerna, så bitarna sprungo i ansiktet på honom.

Det var folktomt på vägen. Bara två druckna soldater raglade skränande bort mot förenings-huset, därifrån vinden förde med sig några dova bashornstakter. Det lät som om ett odjur långt borta i mörkret brummade en vals. Den ena av ryssarna var barhuvad och fäktade vilt i luften med en revolver. De föllo ömsevis och hjälpte upp varandra.

Onni Kokko skyndade vidare. Det var som hornstötarna knuffat honom i ryggen. Han hade ett otäckt vidunder

bakom sig i mörkret, det förföljde honom med hemska rop och jagade honom framåt Han kände att han svettades där han sprang. Då kom en tågvissling från banan och bröt sönder hemskheten. Aldrig förr hade det ljudet låtit så gott och förtroligt. Det var ändå en god och vaksam människa som stodbakom den fräsande maskinen och drog i strängen: här kommer tåget i julnatten! Och där inne i de upplysta vagnarna sutto många människor, goda människor...

Han stannade. Bruset av tåget dog småningom bort, men hornen hördes ej heller längre.

Han vandrade långsamt mot staden. Kanske kunde han där få se en skymt av julen? Åtminstone var det ljusare där borta. Upp i den disiga luften stod skenet som en vit kupa och kom de låga molnen att brinna. Det var som skenet från ett enda stort julbord.

Han skyndade på sina steg.

Julbordet... Förr stod alltid granen i mitten med sina fyra ljus, men nu stod där en stapel av ryssens plåtburkar. Och framför granen låg alltid pappas stora bibel, som han läste en stump ur förrän man tände och satte sig till bordet. Det hörde till saken, sade han, det var på det viset julen skulle börja. Men nu låg där en rysslimpa på bibelns gamla plats.

Inte for att det där läsandet var så värst roligt. Men i kväll skulle han nog ha kastat ut helarysskalaset, om han haft granen och bibeln på samma ställe som förr.,.

Han stannade och såg sig omkring. Han var ju redan långt inne i staden.

Men det var inte som han trodde, inte här heller. Husen sågo så sorgsna ut, släckta rutor nästan överallt. De stora affärsfönsterna svarta och döda allesammans, inga människor, bara någon enstaka som skyndade i väg med ryggen krökt och kragen uppslagen. Aldrig hade han sett staden så mörk. Aldrig hade gatlyktorna lyst så ensamma. Det var väl bara de stackars gatlyktorna som skickade skenet opp i himlen —• det där som på långt håll såg så ståtligt ut.

Han fick vandra förbi åtskilliga hus, innan han såg en julgran sticka fram sin glittrande topp i ett fönster. Men då började han känna kölden där ute.

Vart skulle han ta vägen?

Han gick och gick. Alltid hade han motvind, tyckte han, hur han än svängde runt hörnen. Och vinden tog i, den rev upp till snöyra.

Nu stod han framför sin affär, märkte han. Han stod och stirrade in i de svarta, döda skåde-fönstren. Vad gjorde han där, allt var ju stängt?

I hörnet satt en hyrkusk och sov på sin bock, halvt insnöad. Den magra hästkraken stod som förstenad med sina utspärrade framben, mulen hängde nästan ned i snön. Nej, nu rev vinden i hästens svans, och den rörde helt litet på ena bakbenet.

Onni ruskade hyrkusken sakta i ärmen.

— Får jag krypa under slädfällen på en stund? Om någon kommer och vill åka, så går jag. Två mark kan jag betala.

Kusken gjorde en sömnig rörelse mot piskan. — Drag åt helvete, pojkfan, murrade han.

Onni svängde åter runt ett hörn. En vindstöt pressade honom mot husväggen och virvlade in snö under halslinningen. Han ryste. Här hjälpte ingenting annat, han måste in någonstans.

Han gick gatan utför och drog i dörrhandtagen. Äntligen, vid mitten av gatan, gav det vika. Han var inne i en trappuppgång.

Han tryckte ljus och gick raka vägen fyra våningar upp. Ju högre dess bättre, dess större utsikt att få vara i fred, det förstod han. Detfanns ännu en femte våning, och där mötte den tunga järndörren till vinden. Här var bra, hit

skulle nog ingen komma. Han satte sig på stengolvet med ryggen mot dörren. Ljuset i trapporna slocknade i detsamma med en ekande smäll där nere i den elektriska automaten. Så var det alldeles tyst och mörkt. Bara järnplåtarna bakom hans rygg mumlade till, när han lutade axlarna mot dem.

Så gick det med den julen ...

Han letade fram ur byxfickan en tändsticksask och började skjuta pistol, som det hette. Någonting skulle man ju göra. Han ställde en sticka i sänder med huvudet mot plånet och andra ändan under pekfingret, varpå han knäppte av den med andra handen. Sticka efter sticka flög i en fräsande båge genom luften, föll ned i stengolvet, pep fram några bleka blå lågor där den låg, och slocknade. Om den glödde spottade han till måls på den röda punkten där borta i mörkret. Det var ingen lätt sak att träffa prick.

Men snart var tändsticksasken tom. —

Det började eka allt flera ljud i trapphuset,och ju mer han lyssnade, dess mer kom det fram. Ur någon av våningarna där nere växte ut ett förfärligt oväsen. Det var som ett åskväder av skrål och skratt och glas som klingade och gick i kras. En röra av druckna herröster, som alla skreko på en gång. Onni mindes för ett ögonblick agitatorns ord om herrskapslivet oppe i de fina våningarna, om punschen och de fyllda skrubbarna ... Kanske hade han rätt?

Nu öppnades en tamburdörr med buller och brak, och hela det druckna sällskapet åskade ned för trapporna. Ytterdörren ^‘smällde igen om dem, så var det åter tyst en stund.

Men nu tog ett piano upp en melodi i våningen närmast inunder. Några barnröster stämde in. Det var en långsam och stilla sång, den lät som en psalm.

Han trevade sig halvvägs ned till den sjungande våningen, lutade sig fram över räcket och lyssnade. Det var bara barnröster; de läto så glada, men ändå så darrande och allvarsamma:

Bing bång, klockorna kalla, bing, bång, kalla oss alla till julefest.Ack Herre Jesu, bliv när oss, juleglädje beskär oss, bliv Du vår gäst.

Han smög sig åter upp och satte sig mot den mumlande järndörren. Så satt han en lång stund, innan han märkte att han grät.

Men när barnen där nere sjöngo Björnebor-garnas marsch, hade han somnat.Nu var det igen herr Berglund som talade på andra sidan packlådorna, och han sänkte rösten:

— Det kan jag säga er, herr Ström, att inte är det längre fråga om månader och veckor, knappast dagar. Vi kan ha det över oss vilken minut som helst. Det duger inte längre att vi talar om tomma hotelser och säger att sådant får inte och kan inte ske. Har vi inte lärt oss redan, att vad som helst kan ske? Ett barn kan ju se vart det bär. De röda håller som bäst på och ringar in stan med sina bandithopar. Nästa tåg norrut kan vara det sista, jag reser i kväll. Opp till krigsskolan och bondehären i Österbotten. jag var i morse oppe och talade med chefen och sade adjö. Han är ju van med dehär avresorna. Men nog är han en bra fin karl ändå, det måste jag säga. Full lön hela tiden, platsen Öppen och gratifikation åt stupades familjer. Jag undrar om någon annan affär i hela stan ...

— Men här blir ju tomt, för fan! skrek herr Ström, lagermästarn. Den ena reser och den andra reser, och snart har vi inte kvar en kristen själ i hela lagret, bara de röda pojkdjävlarna. Hur ska det gå ihop, jag frågar er. Tjänsten framom allt, tjänsten!

— Nej inte framom fosterlandet, herr Ström.

Lagermästarn grymtade något, men det

hördes inte längre. Stegen ekade bort genom valvet till cementavdelningen, så kommo de igen ett slag på andra sidan om packlådsmuren, men då talade ingen. Bara lagermästarn fnös ibland som en ilsken hund.

Onni Kokko stod ännu och höil en stekpanna i ena handen och en stor härva träull i den andra. Han var sysselsatt

med att packa upp ett nyankommet parti. Det var nog som bäst mattid och tomt i järnvarulagret, men lagermästarn hade bestämt glömt att han bett honom ätamed ett senare lag på lördagarna, om det var stora uppackningar.

Nu förstod han med ens, varför det på sista tiden hade försvunnit så många ifrån affären, tyst och utan förklaringar. Österbotten, krigsskolan .., Och i dag skulle herr Berglund resa.

Han lade stekpannan överst på stapeln till de andra och slängde sig omkull bland den knäshöga träullen, i skydd av det branta packlåds-berget. Han måste tänka. Inte längre månader och veckor, knappast dagar...

Då, med ens, hördes stegen igen där borta på andra sidan. Innan han anade något och hann upp ur sin mjuka grop, svängde de båda herrarna runt hörnet in till honom.

Han reste sig, tog ett tag mot mössan och vadade fram till sin låda. Men fastän han grävde i den åtskilliga sekunder, stodo de båda herrarna fortfarande på samma plats. De stirrade på honom, ingen av dem sade ett ord. Det låg något obehagligt i luften.

Han kikade på dem genom den rufsiga träullen, som han i ett helt bolster krafsade opp vid lådans ena kant. Herr Berglund var lite röd isynen, men lagermästarn var vitare än vanligt i sitt feta ansikte, och ögonen höll han bestört oppspärrade som han velat säga sitt vanliga: det var då självvaste fan ...

•— Har du... har Kokko suttit här länge? frågade herr Berglund.

Då strök Onni av sig mössan, smällde bort den värsta träullen från kläderna och gick fram till dem.

— Herr Berglund, sade han, jag är inte den som anger. Och Lagermästarn kan nog vara lugn för mig.

Han vandrade den vanliga vägen ut ur staden, hemåt. Det började redan skymma grått och kallt, snön såg lika smutsig ut som himlen. Och så underligt tyst överallt, det var som höll man sig borta och väntade på något... Var var den vanliga »arbetarkaravanen» ut ur stan, det långsamma trampet av svarta mänskor över snön? Han såg sig om. Nej, den kom inte i dag, och ändå var det just den tiden. Han var ensam på vägen. Bara ett par gamla käringar, somkånkade på ett bylte och småskällde på varandra.

Och var voro visslingarna och dundret från banan? Han stannade, lyddes, väntade.

Tågen gingo inte.

Hade herr Berglund fått rätt så här fort? Då hade han själv blivit kvar.

Det var som allt väntade på något. Som han själv och hela världen blivit insnörd i en stor säck och inte vågade röra sig, inte kunde. Men säcken måste spricka — för sablar och hundra ryssregementen, den måste spräcka! Han skulle slå hål i den, med kniven och tänderna skulle han sprätta opp den! Så här gick det inte längre. Han måste fram med sitt, ut ur säcken!

Han satte sig i rörelse vidare, nästan sprang. I hans huvud brottades ett gammalt kval, som bara han kände, med något okänt nytt, som han ännu ej visste namnet på. Han hade brådska att hinna hem; där skulle kampen avgöras. Där skulle säcken spricka.

Nu kom det folk där borta på vägen, en hel svart klunga. Det var karlar, såg han, fyraoch fyra i rad. De marscherade i takt in mot staden. Redan på långt håll syntes gevären, som över de gungande hattarna stucko opp mot snön där bakom. Fyra, åtta, sexton, tjugu-fyra...

Han steg åt sidan och lät dem passera. Alla hade en röd bindel om armen. Där var Piilonen och Hellman och Mäkinens Lauri — där var både kända och okända. Vad deras ansikten lyste underligt gråa och hemska, och ingen såg annat än rätt fram i luften, in mot stan. På somliga skallrade tänderna. Månne de fröso? Men i spetsen gick en ryss i lurvig fårskinnsmössa, han slog takten med en dragen revolver: rass-dva, rass-dva . . .

Strax efter kom det två rödgardister till. Den ena var Kalle Mäkinen. Mitt emellan sig förde de en barhuvad fånge, det var första bokhållaren på station.

Kalle passerade tätt förbi honom där han stod. Han gav sitt dinglande gevär en puff, så att kolven i förbifarten stötte Onni i sidan. Därpå vände han sig om och spottade en lång stråle. Men den togs av vinden och krökte förbi målet.Det hade börjat blåsa, det högg i allt mer, rev upp snö och brummade i telefontrådarna. Och mörkret föll.

Vad det var för en underlig lördagskväll där inne bland hemmagårdarna! Varje stuga liknade en kittel som kokade över. Det bubblade och skrek i den av glada svordomar och gälla kvinnfolksskratt, de tunna rutorna ekade och skrällde och släppte oväsendet ut i mörkret. Dörrar flögo opp, det dundrade av stövelklackar och bösskolvar, som hasade som trumvirvlar ned över trapporna, svarta figurer döko ut ur portarna och försvunno. Och kringströdda här och var stodo vaktposter med gevär för fot och sögo på tjocka papyrosser, som vinden rev hela kvastar av röda gnistor ur.

I föreningshuset knakade golvet under marscherande fötter. En ursinnig röst skrek kommandot. Rass-dva, rass-dva ... stoii! Och så kom en lång åska av kolvarna som fälldes.

Onni Kokko skyndade förbi. —Genast han öppnade hemdörren såg han ryssen.

Men i kväll skulle han uthärda allt. Och han satt tåligt och såg på hur där firades en glädjefest till den smutsiga sergeantens ära,

— Det här är liksom syster dins förlovningskalas, sade mor. Det är på en stor dag det hålls, ska jag berätta dig. För i dag börjar bättre tider också i det här svinlandet.

— Skäll, skåll, bättre tjider! ropade ryssen. Han bjöd på en stor butelj konjak, svetten rann över hans röda ansikte. Också morbror Isak nickade nästan vänligt emot honom, vände bottnen i vädret och stånkade fram ett belåtet: ähh! Men Anna var klädd i sin bästa söndagsdräkt med en blodröd rosett på bröstet; hon klappade som fjollig i händerna och föll den smutsiga sergeanten om halsen. De kysstes mitt över bordet så det smällde. Då grymtade morbror Isak något och tittade bort, men mor bara skrattade.

Efter några glas till sprang ryssen opp. Han tog sitt gevär ur vrån, ställde sig litet gungande mitt på golvet och började förevisa greppen.Han drog på låset och kastade sig omkull, han skrek och agerade. Och han siktade mot ugnen: — Vit dscheevel — bats! — adje .. .

Därpå skålades det igen för någon konstig sak, som Onni inte begrep. — Kommunism, urra! skrek ryssen.

Allt detta åsåg han tåligt. Och då mor vände sig om och sade till honom:

— Nå, Onni, är det inte på tiden att du går och skriver in dig i röda gardet, dit hör ju ren alla hederliga mänskor, —

så svarade han blott:

— Den saken hastar väl inte.

Efter midnatt vacklade ryssen opp och tog adjö. — Jag går och följer honom ett slag, sade Anna. Det betydde att hon kom hem på morgonen.

Men ryssen tog inte geväret med sig då han gick. Det stod kvar i vrån. Bredvid på golvet låg en röd armbindel.

— Hör morbror till röda gardet? frågade Onni sakta.

Morbror Isak svarade:

— Inte är jag just den som går ut och skju-ter folk. Men sir du, pojken min, det är vår klass det gäller i alla fall. Och nu ska vi sova från alltsammans.

Onni såg på honom med en underlig blick, som vägde mellan ömhet och medlidande. Det var som han velat säga något. Men morbror Isak märkte det icke.

Han hade satt sig på sängen och drog av sig stövlarna. Mor var redan inne i kammaren.

Väggklockan pickade framåt sin visare, minut på minut. Onni Kokkos hjärta dunkade allt starkare.Äntligen stod

han vid sin mors säng.

— Mamma, sade han inåt mörkret, — mamma!. ..

Han hörde att hon satte sig upp i sängen.

— Vad vill du? sade hon.

Onni höjde rösten.

— Mamma, det är inte sant som ni tror, ingenting är sant! Det är bara jag som vet det...

Mor satte sig upp ännu mera.

— Står du här och pratar i sömnen, eller har du blivit tokig? Vad är inte sant?

— Ingenting är sant av det, alltsammans!

— Och vad är det som bara du vet?

— Det är bara jag som vet det... och kanske Anna. Det är bara jag som vet, att det var ryssarna som tog livet av pappa.Då han hade sagt det, blev det så tyst omkring honom som det aldrig varit i hela livet. Också hans hjärta stod stilla några ögonblick, förrän det ånyo började på som en skenande häst. Han snappade efter luft där han stod. Orden voro så tunga och stora, de likasom täppte till strupen på honom.

Men mor hade stigit ut på golvet. Hon tog honom hårt i axlarna.

— Herregud, vad säger du ...

— Ja det är sanning som jag säger, mamma, och någon annan sanning finns det inte. Jag hade nog tänkt tiga med det så länge jag levde ... för Annas skull... men ...

— Tala då i Guds namn! Det var ju spräng-ningsolyckan, vet jag väl, borren ...

Mor började snyfta och jämrade sig sakta.

— Jo, det var nog allt som vi såg det. Men det var en annan sak först. Och det var ryssen som hade stoppat sprängpatron i pappas borrhål, den var inte glömd inte. Mamma minns väl att pappa stod ensam på ett ställe den veckan ...

Så här var det, och det var på en söndag jagsåg det, dan innan pappa dog. Mamma min nog den där soldaten, han med tattarögona, som Anna sprang med i våras. Fast nog visste hon alltid att inte tyckte pappa om det, och svor gjorde han bara han såg dem ihop. Och mamma minns väl, att vi alla utom Anna var inne i stan, men pappa och jag kom tidigare därifrån.

Det var så att jag blev på station och tittade ett tag på en full kar’, som blev utkastad från tåget. Pappa gick ensam opp. Men då jag kom hem och just står framför dörren vår, så kommer den där tattarryssen flygande med huvudet förut nerför trapporna, så det sjöng efter. Skada var det att han inte slog ihjäl sig mot stengolvet. För han steg opp och svor och knöt näven och lomade i väg. Men där inne låg Anna på sängen och skrek ner i dynan. Pappa gick fram och tillbaka över golvet, men inte ett ord sa’ han.

Sen var det på kvällen som jag gick över banan, där vid bispåret, mamma vet Just då jag kom till stenbrottet där pappa borrade, så dyker det opp två ryssar därifrån. Annars var det inte en mänska i närheten. De vände ge-nast ryggen till och låddes prata och vissla och jämkade sig i väg. Men nog kände jag igen den ena alltid. För resten haltade han efter det där i trapporna.

Sen den kvällen har jag aldrig sett honom, och lycka för honom kan det kanske vara. Han lagade sig undan i tid, den mördaruslingen. Jag förstod inte då genast vad som var i görningen, och därför gick det som det gick. Men nog vet jag nu efteråt, huru patronen kom i pappas borrhål...

Han hade talat slut. Nu stod han och väntade. Skulle ej något oerhört ske? Borde ej allt omkring honom förvandlas på något sätt, nu när sanningen var framme? Kunde väggar och tak förbli desamma som förr efter allt

vad de fått höra? Och mor, hur skulle det gå med henne? Väntade han kanske att hon skulle springa upp, tända ljus och avsvära sig allt det gamla onda, tills hon var densamma som för många år sedan, då han var liten och lekte i hennes knä?

t

Han förstod att han nu hade sagt det största och bittraste han någonsin skulle säga i livet.Han liade burit det ensam inom sig, bara för att andra skulle slippa det. Tåligt hade han gått och tegat, men lögnen tornade sig upp omkring honom bara därför att han teg. Så måste det fram till sist. Och nu hade han slungat ut det mot fienden. Det var så underligt tomt och högtidligt inom honom som det bara kan bli, när man vältrat bort allt man bar i bröstet. Nu var det ej längre kvar där inne, nu var det ute någonstans i mörkret och jäste och brände och slog ned ... Det måste hända något.

Han stod och väntade — länge.

Men ingenting hände. Mörkret fyllde kammaren lika tyst som förr, och mor grät som förr på sin sängkant.

Då sade han:

— Så nu är det då sagt, och jag tänker allting ska bli annorlunda efter det här.

Han väntade inte längre något svar. Men gråten tystnade med ens där borta i mörkret.

— Vad är det som ska bli annorlunda, Onni?

— Allting, mamma, allting! Och jag tänker mamma lovar, att inte kommer Annas ryss en gång till innanför vår dörr.— Men det var ju inte han, sade mor och höjde rösten, som hade blivit gäl! och skarp igen. — Det har du själv sagt.

Onni stampade i golvet.

— De är alla likadana, allesammans! Ryss som ryss, samma sort är det! Och syster min är en rysshobba! Och du, mamma ...

— Tig, väste mor. Laga dig ut härifrån!

Onni Kokko stod alldeles stilla några ögonblick. Nu hände någonting ändå. Det var brottningen som avgjordes, det var säcken som sprack,

— Jag går nog, sade han, jag går.

Och han trevade sig ut och stängde kammardörren.

I stugan satt morbror Isak på sängkanten och rökte. Han hade vaknat av bullret där inne och tänt lampan.

Onni räckte honom handen.

— Adjö morbror, sade han.

Därpå gick han raka vägen på dörren, vred om nyckeln och slank ut.

Det var någonting i hans tonfall som kom morbror Isak att i bara underkläderna rusa ef-ter honom ut på trappan. Men yrsnön slog honom mot ansiktet, han kunde bara se en svart skymt som rände ut genom porten och försvann på vägen mot stan.PÅ FARS VÄGARTILL DE NAMNLÖSA FALLNA.

När du ropar hurra med hatten i hand för hjältar i guldsmidd gala, så sänd ock en tanke till tystnadens land, där inga paradtrummor tala!

Med larmande fester, champagne och salut de segrande svärden förgyllas, men i tystnaden vilar en bragd som är slut och snart skall av ingen hyllas.

När därför vi hurrat oss hesa nog för frihetens fäder och första, så minns, att den namnlösa mannen som dog var kanske bland hjältar den största.Så tagen cn tanke, ni tystnade män, ni de ensliga fältens gäster, när trummorna

röras här uppe igen till vår eviga äras fester!

Ert namn skall ej stråla i bragdens glans bland dem som en eftervärld stavar, blott våren skall givmilt knyta en krans av grönska på glömda gravar.Nyutnämnd och i provisorisk uniform, men bredbent och morsk i medvetandet att han var en knoge i fosterlandets hårda näve, stod fänrik Brobeck på lokala stabens trappa uppe i Vasa. Han rökte och tog sig en funderare. Nyss hade han arrangerat om inkvartering för de sista ryska fångarna, men den här frågan gick inte att lösa i det helvetiska larmet där inne på staben. Det var ett pinsamt uppdrag: hur skulle han avfatta meddelandet till de anhöriga, att deras söner och fäder hade stupat i Uleåborg? De visste ju det redan för längesen, allesammans, men nu gällde det att finna de rätta orden för statens skriftliga bekräftelse.

Då smattrade det av hovar i porten, och inpå gården sprängde frustande en stor brun häst. Uppe på dess rygg tronade en obekant liten pojke, vars mest iögonenfallande egenskap var ett par väldiga gula pjäxstövlar, som räckte honom upp till magen.

— Hej, lille man, skrek fänrik Brobeck, — vart ska du ta vägen?

Den lille mannen höll in hästen och tittade på honom med ett par runda ögon, som om han menat: jag kommer hit, det ser du väl.

— Vad är du för en?

— Jag är Onni Kokko.

Det lät ungefär som den lille mannen där uppe hade ansett, att nu borde saken vara klar. Men fänrik Brobeck blev arg.

— Onni Kokko! — jaha, du tror väl att jag ska hålla reda på vad det är för en herre! Onni Kokko! — vad blir jag klokare på det, din lortgroda! Är du svensk eller finsk?

— Jag är lika på båda.

— Varifrån kommer du då?

— Jag kommer från Uleåborg, med tåget som alla andra.

— Ahå, har du varit där också?— Visst har jag varit.

— Men varifrån har du pjäxstövlarna, de där som räcker dig opp till hakan? Tjuvgods, va'?

— Dem har jag fått av Torneå stad, förklarade den lille mannen. Och han rätade självmedvetet på sig i sadeln.

— Det var fan, har du hunnit till Torneå med?

— Nog har jag det alltid.

— Men hästen som du tronar på, din sakra-mentskade snorkilling, var har du stulit hästen?

Den lille mannen tycktes på allvar bli förnärmad. Hans röst var full av förakt:

— Stulit! — inte har jag stulit nånting. Hästen är min. Och bössan också.

— Vasa', din?

— ja, för både häst och bössa har jag tagit av de röda, och med dem kom jag hit opp från andra sidan. Så inte ska herrn påstå nånting. Och hästen min hade jag i ett stall här i stan, medan jag var och intog Uleåborg och Torneå.Fänrik Brobeck skrattade.

— Det var mej en baddare. Alltnog, lille man, allt krigsbyte tillhör staten. För in hästen i stallet, den kan stå där så länge. Sen går du och anmäler dig på kansliet. Och dina rövarhistorier kan du köra i någon annan. Jag har inte tid. Marsch!

Onni Kokko lydde motvilligt. Han hasade sig långsamt ur sadeln och styrde de väldiga pjäxstövlarna i riktning mot stallet.

Fänrik Brobeck svängde runt på klacken och gick in till larmet och telefonerna. Ty nu voro visst de döda från Uleåborg i antågande.

Han kom därför inte att märka, huru en trupp frivilliga marscherade in på gården. Så fort de upptäckte pjäxstövlarna borta vid stalldörren, var det en bland dem som ropade:

•— Se där har vi den lilla jäkeln! Den där som överallt var först i kulregnet efter Pelto-kangas. Hej, lill-Kokko, hurra!

Men senare på natten satt fänrik Brobeck som vakthavande officer vid telefonen och gäspade. Det hade plötsligt kommit en paus i denlokala stabens arbete, nu efter de första dagarnas ursinniga tempo. Idel ledsamma arrange-mangsfrågor alltihop! Tyngdpunkten hade flyttat sig ut ur stan, ned till fronten, och kriget skötte huvudstaben om. Nerverna började slappna efter den oerhörda anspänningen.

Mitt emot honom, på andra sidan bordet, satt en av de frivilliga från striderna i norr. Det var en storväxt skyddskårist i ledarställning, men utan någon ännu stadgad rang, en av de många som voro med överallt och dugde till allt i denna underbara första kraftmätning mellan raska civila och dålig militär. Han sade:

— Om Finland nu blir befriat, så nog är det till stor del småpojkarna som har gjort susen, det säger jag.

— Du menar det.

— Ja, till exempel den där Onni Kokko. Det var en igel. Du skulle ha sett honom där oppe i Uleåborg. Han tror antagligen att kulorna inte kan rymmas i honom, så liten som han är. Hela tiden rullade han i väg efter Pelto-kangas, och sköt och skrek som en indian. En gång lär han ha råkat i säcken inne på en gård,men han slank ut igen. Och inte en skråma fick han.

— Onni Kokko, sa’ du? Jag tror det var nånting i den stiln han hette, en liten fan som kom inridande här på gården i dag. En stor häst hade han, och ett par sjujäkla pjäxstöv-lar. Och stursk som tusan.

— Jo, nog var det väl han då.

— Men vad är det för en fisk? Han påstod att han kom på egen häst från röda sidan.

— Har du inte hört den historien. Just när tåget till Uleåborg ska gå, så kliver det opp en liten pojke som nödvändigt vill med och slåss. En vit bindel om armen hade han och gevär på ryggen, och skjuta kunde han. Annars såg han ut som han just hade blivit framgrävd ur en lumphög. Ingen vet riktigt hur han plötsligt dök opp här på vita sidan. Han lär ha följt med de röda från Helsingfors någonstans till fronten, där hade han lagt vantarna på en häst och diverse annan krigsrustning och skumpat i väg allt vad tygen höll hit opp. På egen hand, hela långa vägen. Och en och en halv ryss påstår han sig ha stuckit ned då han schappade.Den där halvan var bara en vanlig inhemsk röd, förklarar han. För han räknar allt i ryssar han . . .

Onni Kokko själv låg vid detta laget bland de sovande bondefrivilliga i stadshusets höga festsal. Det glatta parkettgolvet där uppe var förvandlat till ett helt hav av prasslande halm, i vars bränningar de grå männen hade vältrat sig omkull. 1 tunga, oformliga rader lågo de, ur de rufsiga kärvarna stucko breda skuldror och järnslagna stövelbottnar. Snarkningar och stönanden av elaka drömmar ekade mellan salens väggar, från vilka de gyllne franska liljorna stela sågo ned över denna oanade förödelse. Uppe i höjden hängde kristallkronorna halv-släckta och skumögda av damm, och trötta kiigarögon sökte sömnen bland takets målningar och buktande slingor.

Aå — håh, åå — håh ... ljöd det tunga tempot av de sovande männens andedrag. Men där var ingen gemensam takt i den marschen, den föll sönder i grupper som tävlade om ledningen,höllo hop några ögonblick, gingo förbijvarandra igen och bekämpade varandra, tills allt var en enda haltande otakt.

Onni låg på rygg i halmen och tänkte.

— Varför ska jag ligga här, tänkte han, fast Löjtnanten säkert är ute och slåss någonstans. Och ändå sa’ han att jag var en hel kar’ och duger i vilket krig som helst. Han lär väl förstå den saken han, som har krigat i Tyskland med luftskepp och sexti tums kanoner och kan vad han vill. Men man ska lyda befälet, sa’ han, och nu har befälet

sagt att jag ska bli här och öva i minst en vecka. Så det är väl bara att lyda. Det är nog skäl att pojken hinner växa lite, sa' de där herrarna som skrev in mig i rul-lorna. Fan anåda, och ändå har jag tagit livet av tre och en halv ryss. Fast den ena är nog lite osäker — det kan ju ha varit en annan kula, då det kom från så många håll. Men två och en halv är det åtminstone...

Han slöt ögonen. Då låg han åter framstupa tätt bakom Löjtnanten och pressade sig mot den isiga stenläggningen på gatan där borta i Uleåborg, medan det visslade i luften och rapp-ningen yrde från väggarna. Gatan fram hade de kommit i en hel klunga, men då brakade det löst i hörnet rätt framför. Där lågo de sedan som radade strömmingar och tryckte sig i marken och kunde varken komma framåt eller tillbaka. Det tjöt som ett oväder av bly emot dem, och att allt inte gick över deras mössor, det hördes nog på det höga stönet där bakom i flocken. Framåt! Stormning! skrek Löjtnanten. Men ingen lydde. Det var som att rusa rakt in i helvetet. Och det var då det hände. Löjtnanten sprang ensam opp och började hoppa av och an tvärs över gatan. Han fäktade med knytnävarna i luften, det ven omkring honom och tygslamsor flögo ur uniformsrocken. >— Ser ni inte! skrek han, — ser ni inte pojkar, inte biter det! Framåt! Hurra!... Då rusade alla opp och vrålade som gastar, och framåt bar det för dem allesammans. Utom för en del som blev liggande. Men de kunde varken springa eller hurra längre.

Framåt bar det I hörnet sprungo de omkull två flyende kulsprutor, och det var där han rände bajonetten i en lurvig ryss, som schap-pade undan som en kanin. Otäckt var det... uh!... när kroppen dunsade framstupa med geväret på ända i sig som en mast i ryggen, otäckt var det att dra ut den blodiga spetsen. Men så gick det när du fick att skaffa med Valdemar Kokkos pojke!

Framåt bar det, med Löjtnanten i spetsen. Röken från de brinnande gårdarna slog dem mot ansiktet och drev fram hostan mitt i språnget. Utefter gatorna flydde ryssar och röda huvudstupa om varandra; ibland stannade de, vände sig om och sköto och försvunno i portarna. Men det var nog åtskilliga som Löjtnantens långa pistol sprang fast.

Framåt bar det. Det var en storväxt ryss i flaxande kappa som Onni satte efter, men nu försvann ryssen i ett portvalv, och han dök samma väg in. Ryssen var redan på andra sidan gården, hans schinell flaxade just till i en ny port. Han dök efter och sprang och sprang. Då märkte han med ens att han hade sprungit ut ur hela staden, han löpte på en öppen väg med vita träd på sidorna. Vad — det var ju bort mot Korsvägen han sprang!— Nu drömmer jag, sade han högt till sig jsälv.

Men ryssen med den flaxande kappan flydde fortfarande undan honom. Han sprang allt vad han orkade med den röda bajonetten framför sig, det dröp från den ner i snön. Avståndet minskades dock icke. Det var rentav som han inte kom ur fläcken, hur han än sprang. Det här duger inte, jag måste skjuta, tänkte han. Han stannade och föll på knä för att få stadigare korn. Men då stannade också ryssen och vände sig om. Det var inte alls någon ryss, utan Kalle Mäkinen, och han räckte ut tungan och spottade. Därpå tände han en cigarrett och stack händerna lugnt i byxfickorna.

— Ser du inte att det är jag! skrek Onni. Och jag skjuter dig, jag skjuter! Minns du ri-backen och bajonetten din ...

Men då skottet small såg han att det var ingenting alls han hade skjutit på. I stället såg han ryssen igen, han försvann in i det röda tegelhuset där de bodde förr, just i deras trappa. Han rusade efter. Högt där oppe stack ryssen fram huvudet över ledstången och nickade mothonom. Då såg han att det var den där med tat-tarögonen, mördaren.

— Jaså, det var du! skrek han. I den här trappan kom du nerflygande en gång, och samma väg ska du nu, men död ska du vara först. För tror du jag inte vet det där med dynamitpatron...

Men då han hunnit dit opp, såg han att det inte alls var deras trappa. Det var den där trappan borta i stan, där han satt under julnatten. Och den tunga järndörren stängde vägen. Aha, ryssen har bestämt smitit opp i skorstenen och gömt sig, tänkte han. Jag ska nog efter. . . Han stack den röda bajonettspetsen i springan under plåten och bände. Men bajonetten brast, bara den blodiga stumpen stod som en kil i dörren. Då rände han kolven i plåtarna så det

dundrade i hela huset. Men dörren höll.

1 detsamma hörde han ryssen där bakom. Det var nog Annas fästman nu, det hördes på hans grötiga fyllskratt. Adje, ropade han, adje vita dschevel! Kommunism, urra!

— Här måste dörren skjutas sönder, tänkte Onni. Han lade an mitt i den och tryckte av. Det skrällde förfärligt.... Han satte sig kapprak upp i halmen. Hade han verkligen bara drömt den knallen, den ekade ju ännu i öronen? Då märkte han i halvmörkret att många av de sovande männen hade satt sig upp liksom han och tittade sig yra omkring. Det ljöd ett frågande mummel genom salen: Vad är det nu igen?

En av de stora dörrarna öppnades för ett ögonblick, och i ljusstrimman som föll in såg man hur det dansade ned kalkdamm ur korridortaket. Det hela var ingenting, bara återigen en ovan vaktpost, som tummat på sitt gevärslås tills skottet gått av mot taket. Karlarna svuro och kastade sig åter omkull i halmen. Så blev det alldeles tyst.

Men Onni kunde inte sova. Då han legat en stund och vant ögonen vid halvmörkret märkte han, att hans närmaste granne inte heller sov. Det var en stor ljusknollrig pojke, som låg och tittade på honom oavbrutet. Då Onni tittade tillbaka, sade han:

— Det va' jädran va' han är liten.

— Hur gammal är du själv? frågade Onni.— Jag går nog på nittonde jag. Men han kan full inf va' mer än tolv?

— Nä, nog är jag äldre. Vad heter du?

— jag är Österbacks Edvin från Jungsund. Men han borde sova nu, han som är så klen till växten.

Onni höll på att bli ond. Men han kände att det inte var illa ment; så låg han stilla en stund och teg. Då sade han:

— Edvin, sover du?

— Nä, inf än.

— Säg mig, Edvin, om de här ryssjäklarna hade tagit livet av din pappa... om pappa din justsom hade blivit mördad av dem... så hur många tycker du då att man borde ta livet av i stället?

— Ha ryssarna tagit livet av pappa hanses?

— Jo, nog har de det nog.

— Ja, kanske så där omkring fem kunde va' rättvist.

— Men om pappa din var en riktigt såndär extra bussig kar' Edvin, så tycker du inte att fem blir bra lite? Av det där sakrans packet!

— Han ska inf svära så skarpt, han somint' Sr fullväxter än. Men om de' är som han säger, att pappa hanses va' en kar' av sån primaste sort, så nog kan han ha rätt i att fem blir för lite. Nog tycker jag egentligen, att tie stycken int' ska va' mer än renaste rättvisan. Bara han orkar med dem, för liten är han. Och så vad mig själv beträffar, så int' har jag heller tänkt låta det sluta billigare för dem. För ifrån mig for de satans svina åv med flickan min...

Österbacks Edvin vände sig på andra sidan. Vidare sade han ej.

Men Onni Kokko låg ännu vaken och vägde liv och död på sin rättvisas våg. Förrän han somnade avgjorde han:

— Tie måste det bli, åtminstone tie.Det var en lång och prövosam vecka som Onni Kokko måste exercera sig igenom, men äntligen kom den glada dag, då soldattåget under sång gled ut från staden. Det blåstes hornmusik på stationen, det svarades med raska sånger från tåget, det hurrades och viftades med tårade näsdukar utmed banlinjen, och krigarna revo av sig sina grå vadmalsmössor och svängde dem blomstersmyckade i luften. Till de rikast dekorerade hörde den lille mannen i de stora pjaxstövlarna, han hade blommor både i mössan och hela bröstet fullt. Detta stärkte yttermera hans tillförsikt och kom honom att måla ut en lysande framtid för sina planer.

Vid varje station där tåget höll, mötte folk med hurrarop och sång. Och ute på vagnsplatt-formerna svarade en

grupp sångare bland de grå soldaterna:

»Aldrig skall vår fosterjord

av våldets makt ur oforblödda bataljoners armar

ryckas»

Onni Kokko märkte åter och åter med samma stolthet, att bara han stack fram huvudet och visade sig i hela sin längd för menigheten, så nådde hurrandet sin toppunkt.

Men knappast hade han kommit fram till fronten, förrän han råkade ut för en otur som höll på att knäcka honom. Det var ett skymf-ligt misstroende som visades hans mannamod, och hur skulle det nu gå med hans stora tanke? Han blev nämligen satt till kökspojke.

Detta tillgick sålunda:

De nykomna soldaterna ställdes upp till mönstring, och en befälsperson gick granskande utmed linjen. Sist i ledet stod Onni, och då be-fälspersonen nådde slutet av raden stannade han och spände ögonen i honom.— Si så där ja, sade han, nog har vi smått folk förut i elden, men det här är oförsvarligt. Inte ska här bli något änglamakeri heller. Den där får nog gå och sköta grytorna.

Sålunda koin det sig, att Onni Kokko dag ut och dag in fick hålla grytslev och sopkvast i stället för gevär. Tappert och tåligt, men med grämelse i hjärtat stod han vid fältköket i skydd av någon gård eller lada, stod och rörde om i den puttrande gröten, medan skotten knallade en kilometer längre bort Titt och ofta frågade han försiktigt kockarna och de tjänande kvinnorna, om de inte visste var Löjtnanten höll till nu för tiden. Men han fick de mest olika svar. En påstod att han var österut, en annan västerut, en tredje visste ingenting alls, men en fet och glad kock svarade:

— Det ska fåglarna veta var den kar'n håller till. Säkert är bara, att slåss gör han som en tiger och ger ryssarna på käften. Men inte lär han vara hitåt hållet, för här kommer vi ju inte framåt en fot.

Det svaret gjorde honom föga gladare, och alltmer mognade inom honom ett beslut: hanmåste rymma. Bara han kuride få veta åt vilket håll Löjtnanten hade tagit vägen ...

En smällkall morgon i gryningen blåstes alarm. Allt sovande mankön, köksbesättning och hästkarlar medräknade, kallades skyndsamt ut i skyttelinjen. De röda pressade ursinnigt på, den glesa fronten hotade att sprängas. Ammunitionsbristen försvårade läget, och det gavs sträng order att skjuta blott då man var viss om träff.

Även Onni fick ett gevär i handen och tjugufem patroner i fickan.

Men den gången sköt han som en turk, bara han såg något skymta mellan träden framför. Det ständiga smattret och kanondundret, som böljade i tunga vågor över skogen, gjorde att han inte kunde neka sitt gevär att smälla. Då man äntligen fick låta det gå löst igen!

Tio steg från honom låg i snön en gråskäggig man, som sköt ytterst sällan. Det var en säl-skytt från skärgården i norr. Under ett lugnare ögonblick vände han huvudet mot Onni och ropade:

— Aj aj, så han öder med skottena!Onni såg efter och fann att han bara hade ett par patroner kvar. Men med detsamma stormade de röda, och han måste skjuta igen.

Då attacken med knapp nöd var tillbakasla-gen, kom en officer krälande genom den i hast uppskottade skyttegraven. Han inspekterade ammunitionsforrådet, men han hade svårt att krypa, hans ena hand var omlindad och blödde starkt.

När han kom till den gamla sälskytten sade han:

— Jag ser att den här gossen har gjort väl ifrån sig, det ligger ju en hel hög där oppe i skogen. Hur många patroner har ni skjutit?

— Tolv är det inalles.

— Och hur många kan ni anta att har träffat?

— En är lite osäker. För si jag märkte först efteråt, att det hade kommit snö på kornet mitt. Det glänste så jädrans ...

Officern kröp vidare.

— Nå, ändå den här unga mannen? Hur många kvar?

— Jag har skjutit slut alltihop, svarade Onni.— Tror du det är så man lyder order! Och inte en enda träff, vasa?

— Jo, nog lär jag kunna räkna med en halva.

— Vad är det för ett svar, din skitstövel?

— Jag menar att nog tick jag livet av en vanlig röd. Han ligger där borta bakom stenen.

Men officeren svor och hörde ingenting vidare.

— Närmaste man till vänster drar sig längre hitåt och fyller luckan, kommenderade han. Och den här kråkungen skickas tillbaka.

Så fick Onni med smälek krypa sin väg ur eldlinjen. Han sattes vid ett fältkök att röra om i ärtsoppan, som man om en stund skulle försöka få ut till de hungrande och stelfrusna soldaterna. Den sköna lukten av kokande fläskbitar kvickte litet liv i honom, ty han var själv mycket hungrig.

Men medan han var borta ett ögonblick för att hämta mera ved, kom en granat och tog både fältköket och ärtsoppan och slog bakbenen av en häst som stod på gården.Det blev brådska å färde för de kvarvarande kvinnorna att flytta kompanikvarteret och forsla bort de sårade, ty gården låg under artillerield. Och Onni bar och stretade så han var nära att digna.

På natten fick han hjälpa en sjuksyster, som skötte några sårade i ett tomt fähus. Han bredde fårskinnsfällar och halm över de stönande männen, ty andedräkten stod som en rök ur munnen där inne, och rimfrosten i ögonhåren ville knappast smälta. De döda bar han med systern ut i snön.

Följande morgon var ställningen bättre, angreppet förnyades icke. Det hela började åter stadga sig, men i marketenteriet rådde ännu oreda. De återkomna soldaterna voro blåa i ansiktet och åto som vargar, hästkarlarna förde resten ut till linjerna. Det var därför ej lätt för en man av Onni Kokkos mått att komma sig till en bit mat.

Han låg med värkande mage den följande natten och kunde ej sova. Men han hade nyss fått tämligen säkert besked om att Löjtnanten inte var många mil därifrån, och nu var det av-gjort: han skulle dit. Vid första lägliga tillfälle. Han hade lärt sig att man nog kunde ta sig fram.

Det fogade sig emellertid så, att han ej behövde bli en rymmare denna gång. Då han på morgonen svängde runt husknuten, stod han mitt framför Löjtnanten, som räckte fram handen och sade:

— Se på Iill-Kokko! jaså du är här.

— jo, men huru är Löjtnanten här?

— jag kom i natt med förstärkningar. Här lär gå hett till. Nå, hur är det med dig, lilla bror?

— Illa är det, sade Onni, som ännu höll Löjtnantens hand. Illa är det nog. För jag får bara väva på med grötslev och kvast och sånt där, men slåss får jag inte.

Löjtnanten log och ruskade honom vänligt i axeln.

— Åhå, har det gått så tokigt för dig? Men jag ska sköta om att du slipper lös från det där bestyret, för du är nog en krigarpojke. Och sen kan du bli min vapendragare.

Det svällde under Onnis vadmalsrock, och rösten darrade då han sade:— Blir det riktigt adjutant?

— Javisst.

Onni Kokko gjorde sin finaste givaktställning.

— Ja tack då, sade han. Och inom sig fortsatte han:

— Gud bevare Löjtnanten!Aldrig stodo Finlands skogar vackrare än de månaderna, då den långa grå skyttekedjan från norr arbetade sig fram genom dem, från träd till träd, från sten till sten. Aldrig susade de snötunga massorna mer svalt och stärkande, aldrig låg himlen mer bottenlöst klar över landet. —

Nu var det en sådan dag. Det var en frostig morgon kort efter den sena soluppgången.

Redan i den röda gryningen hade artilleriet börjat sitt barska tal uppe på höjderna. Det lät som dundrande frågor och dundrande svar mellan de två milslånga åsarna. Båda stodo de och slungade sin vrede mot varandra över en vid, fridfull skogsmark, som där uppe ifrån såg ut som en yvig pälsmatta av ett jätte-djur med hittills okänt vacker fäll. Blott någon enstaka fora här och var bröt av jämnheten, reste sig över alla andra och sträckte en röd-tindrande snöhuva i höjden.

Nu arbetade sig en skyttekedja ned från den ena åsen. Ändlöst lång var den, det skymtade krökta figurer på branten så långt ögat nådde. På sina ställen tycktes den underligt gles, stundom försvann den rentav för långa sträckor. Men sökte man noga i luckorna, så dansade också där små oroliga punkter framåt i linjen. Det var där som snökåporna gingo.

Det gnistrade i snön framför och lyste kring de fällda gevärspiporna, och i ett vitt moln tumlade skyttekedjan utför branten och försvann ned i skogen. Varje man plöjde upp en blå fåra, varje fåra ledde in bland tallarnas grannblå skuggor.

Men ovanför deras huvuden, högt uppe i luften, brummade det som ilskna jättebin. Ibland när någon stark knall kom rullande genom dalen, singlade ljudlösa snöflagor från trädgrenarna.

Där inne under kronorna bar det i rask taktframåt. Solljus och skugga strimmade växelvis över de framsträckta, spända ansiktena. Ögonen kisade till då de träffades av det flödande skenet, vidgade sig åter i skuggan och sökte, sökte där borta bland stammarna.

Ännu hade inga skott fallit. Men samma manöver hade skett från åsen mittemot, kort efter de vita linjernas framryckning. Dock skedde den tyngre och tröttare, delvis nästan trevande, och med en hållning över figurerna som skvallrade om olust hos somliga, raseri hos andra. Det gällde icke motanfall, endast försvar.

Den vita linjen hade hunnit nära mitten av dalen. Där nere på bottnen mötte ett brett bälte av igenfrusen och översnöad myrmark, glest beströdd med låga martallar, ställvis alldeles bar. Och samtidigt började det knalla ur skogsbrynet mittemot. Det visslade i luften och knastrade av knäckta trädgrenar, snön stänkte upp i små vita kattsvansar här och var.

Den vita skyttekedjan dök ned i snön och försvann.

Nu började det ändlösa krypandet, medan knattret blev allt häftigare där borta på andrasidan och enstaka skott redan svarade. Det var ingen lätt sak att kava sig fram i dag. Ty här nere på den öppna dalbottnen hade solen och blåsten bakat samman en skare, som varken bar eller brast. Försiktighet och order bjöd att hålla sig så djupt nere som möjligt, och det hade redan gått illa för en och annan som försökt krypa ovanpå. Det blev därför att leka isbrytare med armbågarna, och med geväret som ett bogspröt petande fram över skarens kant. Svetten började lacka.

Så fortsatte det en stund bland de glesa martallarna, men avståndet till skogsbrynet var ännu mycket långt. Framryckningen gick allt trögare för det trötta manskapet, träffarna började öka, och den bromsande skaren gjorde tanken på en lång stormning till en omöjlighet. Hur i Herrans namn skall det här sluta? tänkte mången.

Då kom en order rullande utmed linjen, från grupp till grupp, från kompani till kompani: Halt— vila — sång!

Och mitt under fiendens eld stämde hela den långa fronten upp. Det brusade av stäm-mor genom den snöiga dalen och blandade sig till en brokig helhet med kanondundret och handvapnens korta knatter. En del av männen vände sig lugnt på rygg i sina vita gravar, ströko av mössorna från sina svettiga huvuden och sjöngo allt vad de orkade upp i den blå himlen, som då och då genomfors som av blixtsnabba, mörka fåglar. Från ett håll ekade en sång, från ett annat kommo spridda takter av en annan. De ställa och tappra skörtistkompanierna från Österbottens inland togo upp en andäktig psalm, längre bort drog man på för fulla lungor med en skyddskårsmarsch, ännu längre bort var det visst Vårt land som steg i höjden. Men Onni Kokkos kompani stämde av alla krafter upp en visa som börjar så här:

Om alla världens sjöar förvandlades till vin, då skulle alla gäddor bli dunderfulla svin.

Löjtnanten, som låg ett par steg från Onni, sjöng med av full hals. Men han släppte ej fören sekund sin kikare från ögonen. Först då sången var slut och manskapet trätte om vilken som skulle bli den nästa, vände han sig om ett tag och ropade:

— Pojkar! Det är just felet med de röda, de kan inte sjunga!

Så lyfte han åter kikaren, och med Ögonen i den ropade han:

— De ligger bara och svär mellan tänderna där oppe i skogen. Och därför är det vi som vinner i dag. Var lugna, pojkar!

Onni Kokko kavade sig närmare sin chef.

— Löjtnanten, får jag fråga en sak?

— Nå?

— Kan man säga att de röda är tappra?

— Jo, Onni, de är ofta mycket tappra. Men de skjuter dåligt. Och vi slåss för en bättre sak. Därför sjunger vi.

Nu kom det order om ny framryckning. Men ej längre i linje, utan snabbare, gruppvis.

En och en sprungo de grå männen upp, kastade sig huvudstupa några steg framåt i den visslande luften, försvunno igen. Det var oerhört ansträngande. När foten fått fäste på ska-ren och alla senorna spände i för språnget, just då brast det alltid. De små tallbuskarna skymde visserligen en smula den fria sikten, men erfarenheten hade lärt att blystrålarna med förkärlek sökte sig in i dylika betäckningar. Då var det nästan bättre i öppna snön.

Träffarna ökade dock. Här och där sjönk en flåsande kropp ihop mitt i språnget, och det syntes nog att det inte bara var skaren som brast.

— Halt! kommenderade Löjtnanten, och ordern ropades vidare utmed kompaniet. — Vi ha kommit för långt fram. Varje man gräver ner sig så djupt han kan. Gruppförarna håller utkik.

Det blev underligt stilla med ens. Längre bort där de andra kompanierna gingo, smattrade det och skreks det som förut. Men här susade glesa kulor högt över huvudet, och något enstaka skott kom vinande snett bakifrån, från de egna. Man kunde höra flämtandet av de andfådda grannarna.

— Nu kryper vi en bit igen, kommenderade Löjtnanten. Men försiktigt. Ingen får blotta huvudet.Och han tillade, ropande:

— Så här kryper vi till Finska viken, om det gäller! För framåt ska vi, pojkar!

Men för sig själv tänkte han dessutom:

— Den fördömda skaren, vem kunde ana den där oppe. Det här kommer att såga hål på uniformerna, och vi har inte just någonting att ge bort. ..

Så borrade man sig fram en bit igen, så blev det åter halt för en stund. De andra voro ännu långt efter.

Onni Kokko dök upp ur snön bakom en sten, hack i häl efter Löjtnanten. På andra sidan om det massiva blocket låg bäddad en driva med hög och våglik kam, som en stelnad vit störtsjö. Bara själva brottet var redan något trubbat och nerbaddat av den sista februarisolen. Här på denna sida om stenen var marken nästan bar. Där hade bildat sig en öppen vindgrop; martallarnas rötter stucko igenom och stötte som hårda senor mot armbågarna, då man kom krypande. Solen sken redan hög och klar genom den vindlösa luften, man kundekänna hur stenen andades ut en späd, begynnande värme.

Var det verkligen så varmt och gassigt, det vätte ju under armbågarna?... Onni såg efter. Det var stora hål på dem båda; ur den ena tittade det rödskrapade skinnet fram. Han såg efter hos Löjtnanten. Samma sak.

Men aldrig hade det varit så härligt som i dag! Allt var likasom ordnat till fest, tyckte han. Grant var det med en hel stor dal full av krigare och krut och död, och grant var vädret.

Tätt invid stenen växte ett par kryptallar, som snodde sig runt den och krönte den med en bred och tofsig huvudbonad. Nu glindrade det där oppe i kvistarna, hela huvudbonaden såg ut som en kristallkrona. Det formligen sprakade av ljus i den. Ty snön som legat där hade smultit ned någon dag, men åter frusit under natten, och nu hängde i varje barr en klar isdroppe som en liten klocka.

Onni kunde ej låta bli. Han sträckte ena handen i vädret och vävde runt bland ping-lorna där uppe i kronan. Det kom ett spröttklirrande, och ljusgnistor dansade runt i luften.

I detsamma grep Löjtnanten honom i armen och rev ner den. — Det där borde du inte ha gjort, sade han. Ligg stilla nu — här, mitt bakom!

Han fick hastigt rätt. Några sekunder senare skrällde det till på andra sidan av blocket, flisor av bly och sten yrde omkring, och isping-lorna foro fräsande i trasor. Det var strålen ur en kulspruta. Det lät som en hastig hammare försökt knacka stenen till snus.

En mjuk människokropp är ej mycket värd ett sådant ögonblick. Men det massiva stenblocket höll, och efter det ytterligare ett patronband trummat på mot väggen, blev det lugnt igen. Iskronan där uppe hängde härjad och risig. Och Löjtnanten sade:

— Det där ställde du nu till, din korv. Alldeles i onödan.

— Hur långt är det till de röda? frågade Onni.

— Äsch, det är knappast hundra meter kvar.Men Löjtnanten tänkte åter:

— Det här kommer att bli oss en blodig historia. Jag ville inte vara i befälets byxor i dag...

Nu började dock de andra kompanierna arbeta sig fram och bli synliga i en vid båge åt bägge sidorna. Bakom dem låg myren sönderbråkad som en upplöjd vit åker, med mörka massor över sig här och var. Gödselhögar! tänkte väl kråkorna som gjorde en flaxande lov över slagfältet.

Visselpiporna ljödo; det var signalen att hålla sig beredd. Så kom det några ögonblicks uppehåll, medan de vita kulsprutorna ur sina betäckningar vispade en ursinnig skur av bly in i skogsbrynet. Mitt under detta började sången igen, fastän utan order, andtrutet och svagt. Det var de stilla skörtistkompanierna som stämde upp en psalm. Den vidgade sig och växte, snart sjöng hela den långa fronten på nytt. Men det mängde sig höga stönanden in i sången, och man kunde se hur någon plötsligt lade munnen ned i snön och tystnade.

Löjtnanten satte visselpipan till läpparnaoch väntade. Skulle befälet låta psalmen sjungas slut, mitt i detta kulregn?... Jo, ännu hördes ingenting •— det var klokt i alla fall. Och nu kommo de sista långsamma takterna av psalmen. Nu — nu var den slut.

Då ljödo signalerna där borta. Löjtnanten blåste av alla krafter.

Hela linjen sprang upp ur snön och rusade hurrande mot skogsbrynet. Man föll och reste sig på nytt, man föll och blev liggande. De första tumlade redan flåsande och skjutande in bland träden.

Den röda kedjan vek genast, de som stannade föllo. Skogsbrynet var snart besatt i hela sin längd. Men de vita soldaterna vacklade utmattade omkull bland sina fallna fiender.

Man kunde dock ej vila länge. Det gällde att forcera de röda ställningarna på åsen med de befästa gårdarna.

Nu började framryckningen upp genom skogen, från sten till sten, från träd till träd under ett ständigt krypskytte. Det kostade åtskillig manspillan och räckte till inemot afto-

nen.Solen höll på att gå ned borta i västra ändan av dalbottnen, då de vita linjerna närmade sig sitt mål. Onni Kokko låg åter på magen i snön bredvid Löjtnanten. Rätt framför dem bortom en öppen sluttning stod en illa sönderskjuten gård, snett till höger stod nära intill en annan. Löjtnanten kikade på dem och ropade ut order för den kommande stormningen.

Ännu arbetade det vita artilleriet på andra sidan dalen. Krevaderna föllo brakande inne bland gårdarna och slungade i luften tjocka kvastar av jord, sten och snö, som lyste smutsigt röd i solnedgången. Det såg ut som marken varit vulkanisk och förgäves sökte sig utlopp genom den ena kratern efter den andra.

En signalraket steg mot höjden någonstädes längre ned. Genast därpå slutade det vita artilleriet.

— Blir det stormning nu? frågade Onni.

— Strax, svarade Löjtnanten.

— Men är det alls inga ryssar med i dag — säg, Löjtnanten?

— Nog finns det av den sorten kring gården där borta till höger. Men den hör inte till oss.Nu blåste visselpiporna stormning.

Onni Kokko rusade upp som de andra. Men lian sprang inte dit han skulle, han hade sitt eget mål. Av alla krafter lät han de gula pjäx-stövlarna surra i väg snett över fältet, mot gården till höger. Han ville vara först framme.

Det pep ett par gånger omkring honom och stötte till i kläderna. Han snavade ett tag över någonting osynligt, som trasslade in sig i stövlarna — han visste inte vad. Men han reste sig igen, sprang vidare, krökte runt knuten av en sönderskjuten lada, hoppade över ett stengärde och bröt med ett vilt hurra ensam än på gården.

Han hamnade bakifrån mitt i en rysk kul-sprutebesättning, som låg vänd åt motsatt håll. Han sköt och stack, skrek och slog, och han damp bedövad till marken.

Men de andra voro där — det hann han se i en sista klar glimt.

— Det var en fan, sade sanitären som sto på knä bredvid honom — den här har sex kul-hål i kläderna, men tamme tusan ingenting i kroppen! Här är ingen fara — skrubbsår alltihop. Han är bara bedövad.

Onni Kokko vände på sig, suckade och sade:

— Har jag nu hål på böxorna med?

En hel klunga folk stod omkring honom. Han låg fortfarande ute på gården; han stödde sig upp på armbågen och frågade om Löjtnanten levde.

— Det vet vi inte här, svarade man, han hör ju inte till oss.

Då fick Onni brått att komma på benen. Han haltade ledbruten därifrån i riktning mot granngården. —

Följande dag började han märka att han blivit en berömd person, hans namn hade flugit ut kring hela regementet.

Men Löjtnanten sade:

— Det var duktigt gjort, lill-Kokko. Men det ska vara ordning på tapperheten också. Och därför ränner du inte nästa gång i väg så där på egen hand.

— Ska ske! svarade Onni och gjorde mödosamt giv akt.Dag efter dag förgick under strider och äventyr. Länge hade han redan legat i fält vid Löjtnantens sida, och ofta stod han bredbent i något soldatlag, där man såg upp till

honom som en veteran och aktningsfullt sporde honom om krigskonstens många hemligheter.

I hans förtegna räkningar rådde fortfarande oreda. Blott det stod fast, att talet tio ingalunda var ouppnåeligt, att summan snarare började närma sig sitt slut. Men ju närmare han kom det utmätta målet för sin vedergällning, desto mer otillfredsställande syntes den honom. Det fanns fortfarande ett sugande tomt hål inom honom, som hungrade efter hämnd, men han kände att det hålet hade de fallna fiendekropparna så foga kunnat fylla. Det fanns därkvar som förut, blott något igenrasat av de många skakande händelserna.

Än var han betänkt att höja summan till det dubbla, än — och det var oftare — beslöt han att lämna oräknade alla »halvorna» och enbart hålla sig till det som var mera värt. Det där andra hade ju längesedan blivit ett simpelt hantverk, som bragte beröm och en viss tillfredsställelse, men hade föga att skaffa med hans verkliga åtrå.

Ännu hade han ej yppat något för Löjtnanten, men ofta frågade han:

— Hur finns det så lite ryssar hitåt hållet? Har de fått skräcken i sig och löpt sin kos, eller börjar de ta slut?

— De ryska trupperna står i allmänhet inte på den här fronten, svarade Löjtnanten. De är längre österut.

— Men varför flyttar vi inte österut då?

Löjtnanten smålog, men när Onni åter en

dag frågade:

— Säg, Löjtnanten, ska vi inte nu ta och flytta oss österut?

— så svarade han:— Hör nu, lilla herr adjutant, tror du man smiter i väg så där vart man tycker. Man slåss där man är befalld. Men om du är så förbaskat het på ryssarna, så var lugn. Du kommer nog att få med dem att skaffa, bara vi hinner ner till städerna i söder.

Detta svar jämte hans stigande krigarära lugnade honom mycket. Han beslöt att tills vidare ge sig till tåls med sina oklara räkningar, i väntan på det stora som komma skulle. Att det verkligen skulle komma på ett eller annat sätt, det anade han, det kände han. Ännu var allt blott en början, en halvgången väg mot ett okänt mål.

Ty innerst inne gick han och närde ett orimligt hopp. Han vågade knappast medge det för sig själv, han visste icke att det hoppet hela tiden hade varit den hemligaste kraften i hans arm, den doldaste sporren i hans språngmarsch mot fienden. Han skulle kanske ej alls förstått vad han bar på, om han ej gång på gång hade märkt att han sökte något. Det där till exempel, då han sprang ifrån Löjtnanten och hela kompaniet mot granngården. Han hade väl nog sinhemliga tanke den gången, det kunde ju ha hänt... Och hur ofta gick han ej omkring och synade fallna fiender och vände på en och annan som låg i grå schinell. Och hade han lämnat en enda rysk fånge obeskådad?

Han sökte ett ansikte. Han hyste det orimliga hoppet att han bland alla dessa mil av stora skogar och stridande människor skulle finna vad han sökte. Eller skulle det ske i någon av de sönderskjutna och rökande byarna, i någon plundrad kyrka kanske, som man just höll på att sticka i brand över den korsfästa prästen? Eller skulle det ske först i någon av städerna långt i söder, skulle han där komma inrusande i en källare och spränga en dörr och i en mörk vrå där nere i underjorden hitta honom hopkrupen och darrande — den rätta?

Det var vid denna tid som Löjtnanten plötsligt blev kallad bort från fronten på någon vecka. Han skulle ge två nya kompanier av sitt duktiga kustfolk den sista instruktionen och föra dem ned i elden.Onni Kokko stannade kvar. Han övertogs i samma ställning av jägarkapten Karr, en jättelik och ordkarg man. Ingenting hade han att klaga över på sin nya post, det kittlade tvärtom hans stolthet en smula att han på sätt och vis hade stigit i graderna. Men stövelputsande och dylikt tilltog tyvärr, och kaptenens eviga dysterhet plågade honom och kom honom att räkna dagarna. Här gick det inte längre an att fråga sin chef om allt man hade på hjärtat. Nej, in-, gen var som Löjtnanten.

Trots all stoltheten var det därför ej längre som förut, och Onni Kokko byggde sin förtröstan på att kaptenen hade sagt:

— Jag övertar honom då så länge----------En blåsig dag i skymningen steg skidlöpa-ren Lehtinen fram til! kapten Karr och gjorde ställning.

— Herr kapten, sade han, det river opp till snöyra i kväll och jag ska ut och kasta. Men nu är saken den, att jag behöver en hantlangare som bär bomber åt mig, någon flink liten fan. Som kapten kanske hörde, var min förra medhjälpare och gav sig till fånga och blev ihjäl-pinad, den jäkla dumma bocken ...

— Det behövs alltså en slaktkalv, så Lehtinen själv hinner undan — är det så?

Lehtinen fnös och föreföll upprörd.

— Håhå, sade han och blängde ilsket på kaptenen.— Lugna sig, Lehtinen, jag frågar ju bara. Fortsätt!

Men Lehtinen uppiöste sin grundställning i en stursk bredbenthet, rätade på sin satta figur och körde händerna i sidan.

— Jag tycker kapten inte behöver säga sånt där om skidlöpar Lehtinen, som är känd och aktad i hela Tavastland!

— Det var inte lite det. Men fortsätt.

— Jo, fortsatte skidlöparen och makade åter fotterna något närmare varandra, — jo kapten må tro vad kapten vill, men saken är som jag säger. När jag var ute här i mitten av veckan fick jag inte gjort mer än halvt arbete, bara därför att jag var ensam. För just när det gällde att klämma i med själva storfösaren, så var bomberna slut. Jag har därför siktat på den där Onni Kokko. Den pojken lär duga.

— Saken är frivillig, sade kaptenen.

•— Jag har ren frågat honom, och han är med om det,

— Men jag vill inte gärna mista honom.

— Nej, kapten, i den här snöyran i natt blir det lätt att komma undan. Och jag ska för res-ten säga, att det blir skralt med humöret på röda sidan i morgon, om det lyckas för mig. Jag har nog tagit reda på hur landet ligger...

Lehtinen trädde ett steg närmare och viskade några ord.

Kaptenen ljusnade och räckte honom handen.

— Ja adjö då, Lehtinen, och lycka till!

Onni Kokko övades en stund i kastning med en urladdad handgranat, och Lehtinen gav honom i faderliga ordalag den sista smörjelsen. Så fick han en vit snökåpa över sig, en pistol i fickan, en lång slidkniv vid sidan och sex granater dinglande i bältet. Han hade sällan känt sig så beväpnad som i dag.

Det mörknade under en stampande dov blåst, som stod tjock av täta flingor. Men ännu väntade Lehtinen en stund.

— Vi ska låta demlägga’sigiIugnochro,'sade han. Ännu har inte vaktposterna blivit alldeles insnöade och stela. Det här vädret håller nog i.Först nära midnatt stego de i skidorna och löpte ut.

Snön vältrade fram i tunga massor Över fältet. De hade medvind, och det packade sig samman en fuktig driva på nacken och över axlarna. Skidorna gledo icke, det var som att vada framåt i en strandlös vit sjö, som forsade kring fotterna. Onni kände hur svetten rann salt ned i munnen.

De plöjde sig i sakta glidning utför en backe och stannade nere på en strand. Här gingo de yttersta vita vaktposterna av och an i mörkret som levande snögubbar, med ryggen i kut och händerna runt geväret instuckna i ärmmynningarna.

— Är det Lehtinen? ropade en av dem. Och då de kommit fram till honom fortsatte han:

— Det har blivit tillsagt att det far över två av våra pojkar, och lösen i natt är »Lehtinen».

— Vi vet det. Men hur är det med de röda posterna?

— Där ser ni själv, svarade vaktsoldaten och pekade utåt sjön.Långt borta ur det tjocka, tumlande mörkret trängde ett svagt eldsken, dämpat som genom en säck. Det krympte hastigt ned, blev litet som en snölykta och försvann. Men med ens flammade det upp igen, stort och klart så man kunde se yrsnön strimma fram som mörka streck mot skenet. Det var på stranden mittemot.

— Aha, sade Lehtinen, de gossarna tar saken så där! Men hur i helvete får de elden att brinna? I det här vädret!

— Jag tror de häller petroleum över brasan varannan minut, svarade vaktposten.

— Jaså. Eftersom det går så glatt till där borta, så tror jag vi lugnt kan snedda över sjön. Hej, bomb-Kokko, vi ska resa igen!

De styrde ut över isen, med eldskenet snett framför sig. Nu var det sidovind, och ena örat packade sig fullt av snö, som körde piskande mot kinden. Där borta smälte eldskenet ner som förut och flammade åter upp med bestämda mellanrum. Lehtinen sade: ,

— Vi måste akta oss att komma för nära brasan deras. Man vet ju aldrig hur .mycketpetroleum de kan hitta på att spilla över den.

— Det förstår du väl, tillade han litet senare, att när vi har gjort vår sak och det gäller att ta sig hem igen på egen hand, så inte är den här sjön någon bra väg. Här har de dig som på prostens silverbricka, om snöyran hittar på att ta slut och månen kryper fram. Kila hellre in i skogen på den här sidan om byn, och så håller du dig nära stranden så du hittar hem. Du ska bara inte tro att man måste rusa i väg så skidorna brakar sönder. Det är klokare att ge sig god tid och se sig omkring. Man kan ligga som en liten skogsråtta under en sten, och rödingarna rider som gastar förbi en.

Nu närmade de sig den röda stranden. Redan blinkade små dunstiga ljuspunkter rätt framför, men snett uppåt i luften; så skymdes de åter av någon tjock våg i snöyran. Det var ljusen från byn ett stycke inåt land.

Vaktpostelden hade de nu nästan rätt hö-gerut. Då den åter flammade upp ett tag med ovanlig styrka, kunde de se svarta figurer som rörde sig omkring den i det fladdrande skenet,alldeles som på en bild ur indianböckerna. En del fäktade med armarna, de togo antagligen åkarbrasor eller piskade snön av kläderna. Många voro de, där hade tydligen församlat sig hela vaktpostlinjen.

Lehtinen stannade och kände ett tag på sin pistol. Så skidade han mycket långsamt och med halsen framsträckt in mot land. Onni följde efter i spåret. Men ingenting syntes eller hördes, bara det entoniga brummandet av blåsten och suckandet av de tumlande snömassorna. Med ens mötte bruset av strandträden rätt framför, och i en tjutande kastvind gledo de in bland stenarna.

Med skidorna i handen kravlade de sig uppför branten och försvunno in i skogen.

En stund senare döko de ut igen, skidade nerhukade ett stycke utmed en gärsgård, vände och kröpo genom en gles talldunge. De voro vid utkanten av byn.

— Nu ska vi titta på dem ett tag, sade Lehtinen.

Det skulle ha varit alldeles beckmörkt, om ej ett svagt grått ljus hade tytt på att det flötmånsken högre upp i den snöfyllda luften. Dock stod allting så dunkelt och obestämt som på bottnen av en djup och grumlig ström. Blåsten vältrade tung genom tallarnas kronor, och det strimmade förbi ögat, tjockt, grått och oupphörligt. Ljuset, som föll ut genom gårdarnas fönster här och var, nådde endast några meter förrän det kvävdes.

Ett stenkast framför dem anade de en klunga hus; där stodo några tända rutor, och ur ett par skorstenar virvlade hastigt slocknande gnistor och en tjock rök, som drev ned genom talldungen och stack dem i näsan. Vilda skrän följde då och då med röken; där inne i gården sov man tydligen inte. Men genom ropen och skrattsalvorna steg det ibland några takter av en psalm.

— Ha de röda börjat sjunga psalmer, de med? frågade Onni.

.— Nej, det måste vara fångna bönder.

— Men ska vi inte befria dem då?

— Det är onödig möda, de blir i alla fall skjutna av vakten. Vi har viktigare saker för oss.— Vart ska vi då egentligen?

— Staben naturligtvis. Du ser de där stora rutorna på höger hand, där oppe. Kom!

De ströko tätt förbi ett av gårdens uthus. Genom den svarta stockväggen trängde de sjungande rösterna, svaga och släpiga, men lugna som i kyrkan:

Uti Din nåd, o Fader blid, befaller jag i all min tid min arma själ och vad jag har: anamma allt i ditt försvar!

Bevara själv vad Dig tillhör, att intet ont mig skada gör. —

Nu gjorde de en lov runt ett fält, kröpo uppför en backe och smögo in i den långa smala öppningen mellan två uthuslängor. Här var fullständigt mörkt, blott mynningen mot gården stod som en ljus ruta, där snön pustade in då och då.

— Här lämnar vi skidorna, viskade Lehti-nen. Det här är stabens gård.

I detsamma grep han Onni hårt om armen,Vid andra ändan av det svarta hålet rörde- sig någonting. En driva där borta fick liv med ens; det stack ut armar och ben och ett gevär ur den. Därpå hördes ett drucket lallande, som hastigt dog bort i blåsten. Det var någon som hade satt sig pä en sten och blivit insnöad.

•— En ryss, viskade Lehtinen, och sprut-full är han. Han måste stickas.

Lehtinen drog sin kniv och började krypa. Men han stötte med detsamma mot Onni Kokkos stövelbottnar — pojken kröp förut. Han försökte nappa honom i benet och hejda honom; men förgäves, stövlarna framför hade god fart. Lehtinen sväljde en bekymrad svordom och blev liggande.

Men Onni kavade sig framåt i den svarta gången, med kniven mellan tänderna. — Vad allt var likt en indianbok i dag! tänkte han där han kröp. Hur var det den hette? — nej, han mindes det inte mer. Det mindes han bara, att i den boken fick skurken sin välförtjänta lön. Genom hela vilda västern sökte hämnaren honom, och till sist fick han honom i sina nävar och störtade honom ner i ett bråddjup. Ochhar inte Amerika ändå mycket större skogar än Finland?

Detta tänkte han, medan han som en katt kröp fram mot den druckna ryssen.

Längre ned i gången låg Lehtinen och väntade. Skulle han göra sin sak väl? Skulle ryssen hinna skrika? — Nu borde han snart vara framme...

Då tumlade någonting runt där borta vid öppningen, och det hördes därifrån som en sakta snarkning. Det var allt, så var det bara snöyran som tjöt igen.

Onni Kokko kom försiktigt släpande med den döda kroppen. Lehtinen sade:

— Du är för het på gröten, din tuppkyckling. Men det här var skickligt gjort, och det är klokt att du halar in honom hit i mörkret. Är han nu säkert död?

Onni stannade icke. Han fortsatte att släpa den fallna ryssen genom gången, ända ut till andra sidan, där det grå ljuset föll in från backen. Där böjde han sig ned över den döda.

Lehtinen smög skyndsamt efter.— Vad fan är det här för manövrer? Varför ligger du där och vänder på honom?

Onni svarade ingenting. Men Lehtinen hörde hur han suckade djupt och sorgset. —

— Det är på tiden att vi går an, viskade skidlöparen. Du får hålla tre av bomberna, jag tar resten. Tror du du är kar’ att klämma in dem alla efter varann, och helst i olika fönster?

•— jo, sade Onni.

— Och bara där det lyser, förstår du väl.

-Jo-

— Då smiter du ut den här vägen och kryper till stugan strax på vänster hand. Där finns inga vakter, och den är full med rödingar. Men Gud nåde, om du kastar före mig. Först då jag har ropat. Du vet vad jag brukar ropa?

— Jo, sade Onni.

— Då är det klart Det där stora huset med staben sköter jag om. Och sen ögonblickligen hit till skidorna. Ål räjt sa' engelsman.

Lehtinen försvann i mörkret mellan uthuslängorna. —

Några ögonblick senare låg Onni Kokko på sin plats, med de tre handgranaterna framförsig i snön. Husets långsida vette ut mot öppna backen; där gick ingen vakt i detta väder. Det var ganska tyst och fridfullt där inne, blott någon enstaka röst hördes ibland, och ibland smällde någon dörr. De röda soldaterna tycktes sova. Endast två rutor stodo tända. Ur dem föllo ut två breda korta ljuskäglor, i vilka snöflingorna dansade runt och levde.

Onni låg och stirrade mot den ena rutan. Det hade stigit fram en skugga i den. —

Då smällde ett pistolskott •— Lehtinen sköt ned en vaktpost där borta. Och ögonblicket därpå ropade en tordönsstämma:

— Det här är Lehtinen igen!

Så hördes klirrandet av krossat glas, därpå fyra dova skrällar efter__ varandra och braket av trävirke som störtade ihop. Därpå åter två skrällar, och till sist en ensam, närmare.

Onni Kokko hade sprungit upp med granaterna i handen. Han tog några snabba steg in mot väggen. Men han blev stående orörlig en sekund, utan att tända och kasta. Så svängde han om, hängde granaterna i bältet och ilade till skidorna.Lehtinen var redan borta. Onni körde stavarna i marken och satte full fart utför backen, in i skogen.

Bakom honom i byn växte fram ett helvetiskt oväsen. Det var som om alla gårdarna rämnat, de vältrade ur sig yrvakna hopar som skreko och sköto. Hela trakten hade med ens fattat eld, det smattrade åt alla håll. Och yrsnön for tjutande fram över det hela.

Onni höll in ett ögonblick och såg sig flämtande omkring bland trädstammarna. Borde han ej nu ha varit nära talldungen och gården med de fångna bönderna?... Jo, nu knattrade det en salva där borta, men svagt, inomhus. Han förstod vad det betydde. Man tog livet av fångarna.

— jag borde väl ha kastat! sade han högt till sig själv. Men handen min ville inte...

Han klängde sig vidare in bland drivorna, medan svetten flöt salt ner i munnen.

Det var redan full dag och solen höll som bäst på att rinna upp över en vindlös himmel,när skidlöparen Lehtinen steg ut på kaptenens trappa. Han hade varit inne och anmäit nattens resultat, han såg stolt och belåten ut.

Med detsamma vacklade Onni Kokko in på gården. Han höll en avbruten skida i ena handen, och han såg ut som han legat sjuk i tio år.

— Jaså du lever, ropade Lehtinen. Men varför kastade du inte, din fan?

— Jag vågade inte, sade Onni.

— Vågade inte? -— håhå! Du vågar vad som helst.

— Nej, jag vågade inte. Jag hade tappat konsten.

Han vacklade vidare, steg in i ett natthärbärge och slängde sig omkull på halmen. En och samma syn såg han för sig: fönstret med ljuskäglan, och mitt i det dunstiga vita en skugga. Nej, han visste ingenting om den skuggan, inte vems den var och inte vad den ville honom. Men den var ändå sådan, att handen vägrade lyda.Kapten Karr

var ursinnig:

— Det fattades just att vi skulle få det här extra arbetet till natten! Vi har nu hållit på i två timmar med den djävla lådan. Och nu börjar det mörkna,

Han hoppade på sina frusna fötter och sparkade dem mot varandra så stövelskaften smällde. Så tog han kikaren igen och tittade ett tag ut mellan trädstammarna. Men där borta stod gården oförändrad. Ur de trasiga svarta fönster-' öppningarna föllo skotten regelbundet som förr; nu började man se blixtarna av dem i den tätnande skymningen. Annars allting lika förbommat och mystiskt, inte en rörelse inne i huset, Bara på gårdsplanen framför lågo ett par sårade och vände sig och stucko ena armen ivädretribland, och en vettskrämd ko hade slitit sig^lösrur ladugården och löpte bölande av och ammellan^trappan och brunnen, av ocii an. Nå-

^ pF"

gon| förbättring av läget kunde inte märkas. Ur skogsbrynet runt omkring platsen knallade det sömnigt och planlöst som förut, och männen som tagit sig fram till fähuset lågo trötta och rådlösa och tryckte sig i skydd av dess höga stenfot. Bara de stucko fram gevärspipan, genast väste det bly om knuten.

— Slå sönder den där spillningsgluggen, skrek kapten Karr till en underofficer. Låt dem krypa in i fähuset, så kommer de närmare. Där är inga röda. Och brassa på för fan, vi måste småningom bli klara!

— Det här var ett helt helvete, fortsatte han till en fänrik som stod bredvid honom. Manskapet och hästarna är trötta som trasor, och nu borde vi få sova, om vi ska hinna fram i morgon. Men i stället har vi kört fast med artilleriet mitt i ödemarken — och här står vi nu. Allt för den där djävla lådans skull! Och får vi ett par kanoner i ställning i den här terrängen, så yad blir det bättre? Skjuter vi skräpet i brandoch röker ut dem, så blir vi själva utan nattkvarter. Satans ugnar. . .

Det var ett slags gammalmodiga massiva ugnar som vållade kapten Karr denna otur. Han hade fått order att på genvägar genom en nästan obefolkad trakt föra fram sitt artillerikommando till de viktiga ställningarna i sydost. Utan vila hade man under mer än ett dygn forcerat den oländiga terrängen, där de tunga pjäserna skuro fast och hästarna piskades till blods. Nu var man blott en halv dagsmarsch från målet, men nu voro krafterna också slut. Just då mötte ett oväntat motstånd mitt i denna frontlösa ödemark, som ansetts vara snarare vit än röd, för så vida man här Över huvud kunde tala om människor. Man stötte på tre skjutande gårdar, just dem man hade utsett till nattkvarter. Där lågo några röda besättningar i dem, fåtaliga men sega. De två första gårSarna gick det dock tämligen lätt att bli herre över, men den tredje var svår. Det var en väldig avlång låda till bondgård, stor som en folkskola och av blockhusmässigt stark stock. Men hemligheten med dess motståndskraft var de fördömdagamla jätteugnarna, som utom i själva stugan tycktes finnas i varje rum, ett stycke från fönstret. Där inne i mörkret lågo de röda uppkrupna på dem och sköto ut genom de sönderslagna rutorna, osynliga och oåtkomliga för skott. Ett par försök att spränga den tillbommade dörren med handgranater hade utfallit illa: kastarna hunno ej många steg in på gårdsplanen förrän de föllo.

Nu började dock fähuset spruta bly ur sig rätt över gården. Man hade fått in några man och ett maskingevär genom spillningsgluggen.

Äntligen kröp en stång med en vit trasa på spetsen ut ur ett av fönstren; skjutandet saktade av och dog småningom bort. Det blev med ens så tyst att man kunde höra hur det gnisslade i de tunga dörrlåsen, då en hand där bakom vred nyckeln runt. Bara den vettvilla kon bölade då och då, där den stod vid brunnen och stirrade med två vita ögon upp i luften, och från gårdsplanen steg en svag jämmer.

Dörren öppnades på glänt, men tveksamt och utan att någon blev synlig. Kapten Karr skickade fram en parlamentär.Mannen närmade sig redan trappan. Då small ett skott ur farstun, och han föll fram-stupa i snön. Ögonblickligen bröt oväsendet löst på nytt, dörren for igen och stången med den vita trasan halades in.

Kapten Karr knöt näven.

— För fram fångarna från granngården! kommenderade han. Vi kan inte öda mera folk. —

För Onni Kokko var det ej någon lycklig dag. Det var ingen fart i de gula pjäxstövlarna; mot sin vana och hela sin natur hade han ej ens tagit sig fram till fähuset, som alla andra av de djärvaste. Han låg helt undanskymd i skogsbrynet ett stycke från kaptenen. Emellanåt lät han ett skott på måfå surra in genom något av de svarta fönsterhålen, som där borta stirrade som onda ögon ut i den gråvita snöskymningen. Helst skulle det ske med detsamma en blixt lyste till där inne i mörkret, med säkert korn på den rödvita strimman. Men han märkte snart att han alltid kom för sent; blixten haderedan slocknat, och bara det villsamma svarta hålet gapade kvar. Dessutom var det för långt håll härifrån, det visste han nog själv.

Nu sedan parlamentären blivit skjuten blev den vita elden häftigare, och i fähuset högg en andra kulspruta i med ett ilsket rapande. Också Onni ökade något på skotten, men det var mera för syns skull, för att alla andra gjorde det. Han kände nog själv att han inte hade någon allvarlig lust att göra skäl för sig i dag. Trött och sönderbråkad var han som alla andra, men det var inte bara det — det var nog något mera. Den där skuggan i fönstret för några dagar sedan, den som förlamade handen på honom •— det var som den hade kommit tillbaka just nu. Han såg den inte någonstädes, men den fanns likasom överallt; den fanns i skymningen kring gården, den fyllde luften omkring honom med ångest. Den seglade som en förfärlig mörk fågel över skogen, den stod alldeles stilla rätt ovanför hans huvud och såg ned på honom. Sänkte den sig nu, satte den sig på hans rygg och s'og klorna i hans nacke? Vad ville den, varifrån kom den, denna skräck? Han kände hur han frösöver ryggen, men nedför pannan' dröp det oupphörligt, och en allt starkare ängslan klämde hop honom och tryckte honom mot jorden. Han var rädd i dag, för andra gången sedan han tog gevär. Eller var han sjuk? Det var med möda han fick avbrända några usla, osäkra skott.

Det var något med själva det grå ljuset och de stirrande svarta fönsterögonen där borta -— det var som de stirrat på honom allesammans, som de velat honom något. Han var rädd för dem. Och skotten därifrån läto så underligt dystra och menande, som de haft något att säga honom. Han var rädd för dem, de voro inte som vanliga skott.

Nu kom man med fångarna från granngården. De ställdes i rad upp i skogsbrynet, och kaptenen gick med pistol i handen fram till dem.

— Den som inte lyder mig blir nerskjuten, förklarade han genast.

Därpå vände han sig till den första i raden. Det var en lång, trasig arbetare av den sorgsna och sammantorkade typen, med ett ansikte som ej uttryckte annat än en gulnad, förgrämd trött-fiet. — Underligt vad han ändå påminde om något, föreföll det Onni.

— Ni har att kasta sönder dörren där borta med en handgranat, befallde kaptenen. — Går ni?

Arbetaren svarade ingenting. Det var som han ej hört. Han såg ned i marken och suckade.

— Går ni? skrek kaptenen.

Men han fick något svar. Först då skottet smällde kom det ett hest ljud som liknade »Jesus».

Kaptenen steg Över kroppen till nästa fånge.

— Nå, går ni? frågade han med tjock röst och hötte med pistolen.

— jag hjälper inte slaktare, svarade fången. Kapten Karr sköt ned honom.

Först den tredje var villig. Det var en kort och välfödd man i ledarställning och hela kläder; han var likvit i ansiktet av skräck,

•— Jag går, jag går. .. sade han.

— Men ni vet att ni har tie gevärspipor i ryggen på er, och det minsta ni vänder er om är ni dödens. Det lönar sig inte att kasta bom-berna mot oss. — Sergeanten tar hand om honom! Men raska på.

Mannen fördes i språngmarsch ned bakom fähuset, instruerades av sergeanten och fick två starka handgranater. På sviktande knän löpte han ut runt knuten. Men han nådde blott några steg in på gården, förrän han föll för en

kula av sina egna.

Den fjärde måste åter skjutas ned. Den femte var en ligapojke med breda käkar och fräck uppsyn — underligt vad också han påminde om något, föreföll det Onni.

— Leve revolution! skrek han och spottade kaptenen mot ansiktet. Och han spände ut bröstet mot skottet.

Raden började minskas. Men den sjätte fången lydde och lyckades i någon mån splittra dörren. Han kastade på alltför långt avstånd, bomben kreverade framför trappan. Så blev också han skjuten av de egna. Och motståndet fortsatte.

Två efter varandra måste åter avlivas av kaptenen, som redan tryckte in det tredje maga-sinet i sin pistol. Men den följande, en gammal man, sade:

— Jag förstår mig så lite på såntdär bombkastande. Men om herrn vill så kan jag nog gå dit och tala med dem.

— Bra, svarade kaptenen, gå och säg dem, att om de inte inom tie minuter har givit sig, så skjuter vi dem till snus med artilleri. Eller fråga om de vill ha ett par brandbomber genom taket och bli innebrända som löss. Tie minuter!

Mannen gick. Med armarna uppåtsträckta och fäktande i luften vandrade han steg för steg över gården.

— Jag är röd, jag är röd! vrålade han.

Utan att bli påskjuten nådde han ett av

fönstren och framförde sitt ärende. Han stod en stund och väntade; det blev åter alldeles tyst kring gården. Därpå ropades det någonting till honom där inifrån, och han återvände.

— Jo, de lovar att ge sig, sade han.

Det måtte i själva verket ha varit slut med de rödas krafter. Skrällande damp det ena geväret efter det andra ut genom fönstret, och några karlar tumlade som druckna fram på trap-pan. Knappast orkade de hålla sina händer uppsträckta, och de voro erbarmliga att se på — smutsiga, slöa och tillintetgjorda.

Onni Kokkos ångest var i stigande, hans hjärta skenade allt vildare i bröstet. Han stirrade mot dörren där fångarna stego ut. Där var både Piilonen och Hellman — skulle det komma något mera?

Nu tumlade där fram en ny klunga — nej, han kände ingen av dem! Så tycktes det inte komma flera; var det slut nu? Var det verkligen slut!

Han sprang över gården och knuffade sig förbi några soldater fram till dörren. 1 farstun snavade han över en död kropp, som låg med huvudet alldeles vid tröskeln. Det var Kalle Mäkinen. Han låg framstupa med munnen mitt i en blodpöl, som om han druckit ur den. Och han grinade illa som hade det varit brännvin, hans ansikte såg ut alldeles som den morgonen på ribacken. Det var säkert han som hade skjutit parlamentären.

— Är de alla ute nu? ropade en röst någon-städes. Och en annan röst svarade:— Här ligger några döda och sårade på ugnarna. Och på vinden finns ett par gamla kräk som inte har orkat ner ännu. Hej, raska på däroppe!

Nu förstod Onni att det skulle hända. Han behövde bara se fotterna av den första mannen som kom raglande nedför den mörka vindstrappan, och han visste det: det var morbror Isak.

Han tog stöd mot dörrposten ett ögonblick för att inte falla. Så rände han ut genom dörren och bort över gården ...

— Stopp, vart löper du så förbannat?

Det var kaptenen som ropade, och han fortsatte:

— Spara du på krafterna, för du som yngst får nog vakta fångarna ä natt. Vi orkar inte arkebusera dem i kväll; nu ska det sovas.

Onni kom alldeles nära.

— Nej, kapten, nej! sade han förtvivlat, — jag vill inte vakta dem. Inte den här gången!

— Given order återtas aldrig, svarade kaptenen kort. Men eftersom du är så ynklig i dag, så kan du sitta inne hos dem och behöver intefrysa. Det blir i det där gamla rucklet här bredvid, en man utanför. Glöm bara inte att hålla ljust där inne, så du inte blir överrumplad. Fänriken inspekterar senare. Marsch och godnatt!

Det var redan mörkt. En kall, stjärnklar natt rann upp över skogsbygden. Man arbetade på alla håll för att komma till ro, man rensade byggningarna och installerade ambulansen, man skickade ut vaktposter och ledde in fälttelefonen från granngården. Äntligen körde den sista kanonen in på gården och spände ur. Det blev alltmera tyst.

Men borta vid brunnen stod Onni Kokko. Han var på väg till sin vakttjänst, men han lutade armen ett tag mot den isiga svängelstolpen och lutade pannan ned mot armen. Han tänkte:

— Nej, Finland har inte så stora skogar. Man råkar nog varann ...En skumögd lampa med svartnad metallfot stod mitt på golvet, ty något bord fanns där icke. Genom sitt dammiga glas strilade den ut ett osäkert ljus över de breda, halvmurkna tiljorna, tills skenet några meter framåt träffade väggarna, irrade allt svagare uppåt stocken och dog bort i skymningen under taket. Ofta blinkade den till med en liten smäll som då malen flyger i ljuslågan; det var draget underifrån, ur golvspringorna. Lågan dök ned och hotade slockna, flämtade av ocli an några gånger och andades åter upp med större ljus än förr. Då framträdde tydligt de liggande fångarna, som fyllde största delen av golvet med en mörk, hopgyttrad massa.

De sovo alla en utmattad och själlös sömnen sådan som man sover blott då ailt är likgiltigt, utom det att icke behöva se, icke höra, icke känna och veta någonting -— utan bara slänga sig omkull var som helst och bli borta. Hela rummet stod fullt av tunga andedrag. Också några lindrigt sårade hade lagt sig på golvet bland de andra och sovo; ibland vände de på sig och stönade som i feber och tummade på sina smutsiga förbandstrasor, så sovo de igen.

Ute kring det gamla rucklet var det alldeles stilla. Bara kölden marscherade fram och fällde ett skott i knutarna då och då. Och några stora stjärnor sågo svaga och sönderbrutna in genom de två låga rutorna, vilkas glas stod blågrönt mot natten där ute.

En enda av fångarna sov icke. Han satt upprätt på golvet längst inne i den ena vrån, med ryggen stödd mot väggen. Om ena armen hade han en bindel som var starkt genomblodad; allt kött i hans tärda ansikte hade sjunkit in i fårorna, och hans ögon sågo feberstora ut ur förödelsen. Han höll dem stelt och oavvänt riktade mot dörren.Vid dörren satt Onni Kokko på en stol. Geväret höll han liggande över knäna, med bajonetten in mot rummet, och båda armbågarna stödde han mot dess tunga stock. Hopfallen var han och mycket blek; han stirrade hopplöst in i lampan som han sökte räddning någonstä-des, men visste att den icke fanns.

De båda ögonen där borta ur mörkret brände honom som smält bly. Han skulle velat springa undan dem till världens ände, men han vågade inte röra en fot, inte vända huvudet och taga blicken från lampan. Han satt orörlig och lät allting ske. Ingenting såg han utom lampans gula ljuskrets och mitt i den en orolig liten låga, som sög sig ned i veken och flaxade till ibland och hotade slockna. Men han kände hur de båda ögonen oavbrutet vilade på honom och brände honom i ansiktet. Ur mörkret där inne i vrån kommo de: de stego som två källor med sjudande beck ur sina svarta hål och flöto i en het strimma snett över golvet, rätt fram till honom. Nu gledo de över hans kind och sökte sig upp mot pannan, nu grävde de sig från sidan in i hans ögonhålor... Han frös och svettades avångest. Men han satt orörlig och lät allt ske. Han kunde ej annat.

Hur gärna hade han ej velat tala, förklara, rättfärdiga sig! Ty mor hade nog ingenting sagt, det visste han. Då skulle ej de ögonen sett på honom som de sågo; de skulle ej alls ha funnits här, allt det hemska skulle ej ha kommit. Och hade han gjort något ont? Han led så starkt att han varit färdig att bekänna vilken orimlig skuld som helst, bara för att hitta en mening i allt detta, bara för att med handen få gripa tag i en rot och säga: här har jag det, ur den här har allt eländet vuxit opp! Det skulle ha lättat mycket. Men han kunde ej fråntaga sig allt sitt dyrbaraste. Var han ej ute på fars vägar, fastän han ej hade anat att de vägarna skulle leda hit? Nej, han kunde

inte hitta någon skuld hos sig. Han förstod ingenting, bara att det var förfärligt som det var.

Allt detta hade han velat säga. Och han hade velat kasta sig för morbror Isaks fotter och be honom om förlåtelse för något han inte gjort, säga honom någonting om en barmhärtig Gud, som han inte trodde på. Men han kändeatt han inte kunde röra sig och inte tala ett ord, och lian visste att det dessutom var för sent för allt sådant. Morbror Isak skulle bara ha vänt huvudet bort, det sade hans ögon.

Ljuset från lampan blev allt svagare. Lågan kröp ned i veken och började tyna bort i ett hastigt, gult blinkande. Oljan höll på att taga slut.

Onni tänkte:

— En enda mänska fanns det där hemma som jag höll av. Och nu sitter vi igen i samma stuga, men vi har det inte just glatt tillsammans... En enda var det som jag kunde tala med, men nu kan jag inte heller tala med honom ...

Han satt och såg hur lamplågan höll på att slockna, och han tyckte att allt förstånd i världen slocknade med.

Nu blinkade lågan upp för sista gången och blev borta. Men han gjorde icke en rörelse att fylla på lampan ur oljehinken som stod bredvid honom på golvet. Han väntade mörkret som en befriare, han hoppades att ögonen där borta ej skulle förmå tränga igenom det och bränna honom som förr.En stund satt han stilla. Han märkte till sin förtvivlan att stjärnskenet utifrån var mycket starkare än han trott, nu när allt annat ljus var borta.

Så vände han långsamt huvudet. —

Nej, ögonen voro kvar. De lyste ännu förfärligare i detta vita sken, hålorna kring dem stodo ännu svartare. Som två utbrunna gråa eldar lyste de där borta, fulla av sorg och förbannelser. De voro som slocknade, men de lyste ändå.

Han vände huvudet så hastigt bort som om han fått ett slag över kinden. Men det var som denna enda rörelse kommit honom att förstå att han inte var förlamad. Han reste sig upp, tog geväret ä handen och trevade sig ut i farstun. Han öppnade sakta dörren och steg ut på trappan.

Den klara natten slog emot honom med frost och stjärnljus, och han drog djupt efter andan. Han kände hur kylan baddade lugnande kring hans kropp, som var het och våt av ångestsvetten. Han hade velat fly långt ut i allt detta vita och gömma sig någonstans bland snö och stjärnor och aldrig veta något mer. -----Då såg han vid sina fotter den andra vaktsoldaten. Han satt nederst på trappan och sov. Hans huvud hade sjunkit helt ned i den stora fårskinnspälsen, och det syntes att han inte ämnade vakna i första hast.

— Sover du? sade Onni sakta. Och då han ej fick något svar sade han för andra och tredje gången, allt högre:

— Sover du?

Han fick fortfarande ej något svar. Men så snart han hade sagt detta, frågade han sig sj älv; Varför gör jag det här? Jag borde förstås väcka honom. Vad är det jag vill?

Han gick långsamt in igen, men lämnade dörren på glänt. Han satte sig på sin stol som förr, men hans ögon irrade bort genom mörkret i farstun, ut till den vita strimman av dörröppningen. Det brottades och tumlade runt i hans huvud. En massa halvklara tankar trängdes där inne: de föddes och slogo ihjäl varandra innan en enda av dem hunnit växa till ett beslut. En sak visste han bara: han hade gärna gett livet, om morbror Isak fått behålla sitt.— -----Hade han sagt något, hade han

ropat? Han satt som i yrse!, han visste ingenting, men han tyckte att det dröjde som ett eko av hans egen röst i öronen. Eller hade han bara tänkt det?

Han ryckte till. Där borta ur vrån steg det långsamt en stämma, den lät som den kom ur graven:

— Om du tänker be mig rymma, så kan du spara dig den mödan. Jaså du Onni blev då en sândär en .. . Och far din som var en sån hederlig kar' . . .

Så var det ingenting mera. Någon av fångarna vände sig, sparkade ett tag med stövelklacken i golvet och jämrade sig i sömnen. En annan brummade något, spottade och svor en halv ed; så blev det åter tyst som förr.

Onni förstod att nu var enda ögonblicket inne att tala och försvara sig. Men han fick ingenting fram. Ögonen där borta ur vrån brände ned alla stackars ord han famlade efter; det var som de på förhand känt dem allihop och sagt: Det där kan du hålla inne med, det hjälper mig inte. Jag förbannar dig.En lång stund gick förbi. Han fann att han ingenting kunde göra, bara låta allting ske. Han reste sig mödosamt, gick ut och väckte vaktposten. Så kom han in igen, stängde dörren efter sig och satte sig på sin förra plats.

Timme efter timme gick.

Onni Kokko satt orörlig på sin stol vid dörren, med geväret över knäna och båda armbågarna stödda mot dess tunga stock. Han kände hur ögonen oavbrutet vilade på honom och pinade svetten ur hans kropp, men ansiktet höll han bortvänt mot väggen.

Äntligen började stjärnorna blekna, det grånade långsamt upp till gryning. Ute på gården vaknade steg och röster, det ropades korta befallningar och sprangs i trapporna, och en kanon körde slamrande in från granngården.

Ännu en stund förflöt, och fänriken öppnade dörren. Strax därpå kom kaptenen själv med skyndsamma steg. Han såg dyster och plågad ut som vanligt.En del av fångarna sovo fortfarande. De andra satte sig upp och sågo slött och mörkt på jägaruniformerna.

— Opp allesammans! kommenderade kaptenen och stampade i golvet.

Fångarna reste sig långsamt. Några av dem gäspade, sträckte på sig och klådde sig i huvudet.

Kapten Karr höll ett kort förhör med dem, som resulterade i ett par värdelösa uppgifter och några inbördes beskyllningar bland de svarande. Därpå avkunnade han dödsdomen.

Det steg ett ogillande mummel ur hopen. Några tecken på större sinnesrörelse syntes knappast; de flesta stodo som förr med hängande huvud och stirrade slött under den rufsiga luggen. Bara en karl någonstädes i mitten av skocken började gråta och jämra sig.

— En av de sårade slipper fri, fortsatte kaptenen och sökte med ögonen inne i hopen.

Onni Kokko var nära att skrika till, ty kaptenen pekade på morbror Isak.

— Den där gamla lurken kan passa, sade han. Jag ser att ni är ordentligt sårad i armen.Ni får löpa över igen till röda sidan, jag ger er papper. Hälsa dem och säg, att varenda gång en av våra parlamentärer blir skjuten så arkebuseras genast hela flocken. Man ansvarar för varann.

Morbror isak harklade sig.

— Inte lär jag löpa någonstans, sade han.

— Som m* vill, svarade kaptenen.

Onni slank ut på gården. Han satte sig på brunnslocket och grät. —

Snart hördes ett tungt och långsamt tramp. Det drog förbi i riktning mot fähuset och försvann i snön. Halt! ljöd ett kommando där borta.

Han såg upp. Artilleriet höll på att spänna för, gården var full av folk med packning på ryggen. Men bakom fähuset, mot den höga stenfoten, stodo fångarna i en skock och väntade. Några soldater började ställa upp dem. Mitt i raden skymtade morbror Isak.

— Frivilliga, femton man! ropade kaptenen inåt gården.

En röst nära brunnen sade:— Hej, Kokko, ska du inte med och skjuta dem?

Men Onni Kokko hörde ej. Han hade börjat springa bort mot skogen, han dök in under de snöhöljda träden och försvann. Han sprang som för livet, han visste inte vart, han vilie bara bort därifrån för att ej se och ej höra. Han

slog sig mot stammarna och snubblade över rötterna, risiga kvistar revo honom i ansiktet. Han stannade ej, han måste hinna undan -— långt, långt in i det tysta vita måste han. Men när en salva kom rullande där borta från gården, tumlade han huvudstupa omkull.

Några soldater hade sett det. En av dem följde spåret inåt skogen och fann honom. Han låg med huvudet borrat ned i snön och skrek.

Soldaten tog hand om honom och förde honom med möda tillbaka till den avtågande truppen. Ingen sporde honom om något. Man hade sett mycket dessa tider, och det var mer än en som plötsligt blivit besynnerlig.Även kapten Karr hade lagt märke till den förändring som försiggått med hans såkallade stövelpojke. Löjtnanten, som han tog honom av, hade försäkrat att det var en välartad och ovanligt tapper ungdom, vilket i allo bekräftat sig de första dagarna. Men nu på sistone var allt tvärtom. Icke bara det att han var obehaglig att se på — underligt tärd och smutsig hade han blivit, aldrig tvättade han sig utan befallning —, men han visade dessutom påtagliga tecken på feghet. Han hade tydligen blivit angripen av vad man kaliar skottskräck. Det var bara egendomligt att den sjukan för honom kom just då den lyckligen var över för andra svaga nervsystem. Och egendomlig var han också i övrigt. Så fort han hade en stund ledig, slankhan till skogs på ensliga irrfärder, inte ett ord fick man ur honom, och ofta flammade det till i hans ögon något som betänkligt liknade hat.

Och ändå måste kapten Karr medge, att han hyste en instinktiv sympati just för detta bottensorgsna barn, som i så många stycken påminde om honom själv. Det var något med den pojken. —

Mitt i allt jäktandet hade han hunnit ägna några ögonblick av eftertanke även åt det här, och -han hade stannat vid en hypotes: pojken led av överansträngning med påföljande psykos. Det var för resten ej underligt med detta fördömda rännande längs omöjliga vägar eller inga vägar alls. Större karlar hade blivit knäckta; kaptenen måste bekänna att det var med möda han själv höll ihop.

Gud vare lovad att det äntligen såg ut att bli en paus på ett par dagar! Han var omänskligt trött; morgondagens vila kom i elvte stunden både för stövelpojkar och andra.

Men morgondagen blev just den dag, då kapten Karr mottog budskapet att hans enda och älskade broder blivit tillfångatagen underen spanarfärd. Han visste vad det betydde: i varje fall döden, kanske kroppsliga marter därtill. Och detta olycksbudskap kom att tämligen fullständigt sammanfalla med medvetandet om en annan personlig motgång, som ingen kände här uppe vid fronten och kaptenen aldrig yppade, ehuru den hade sin goda andel i den bitterhet som vilade över hans väsen. Nu slog också denna förtegna misär ut i hela sin hopplöshet. Den ena olyckan grävde upp den andra, och båda belyste varandra med ett ljus av iskall tomhet.

Det finnes till synes ömtåliga naturer, vilka ändå kunna bära mycket. De svikta visserligen hastigt då olyckan kommer, men deras inre är så mjukt, det ger efter i all oändlighet, tills den barmhärtiga tiden hinner komma till hjälp. Lika visst finnes det hårda naturer, som oböjda kunna bära stora prövningar — till en viss gräns. Men växer olyckan ut över denna gräns, då går det dem som stålet vilket härdats for mycket.

Kapten Karr hörde till det senare slaget, och det blev uppenbart att han brast samman. Dåman såg honom förstod man hur nödvändigt det var, att han genast överlämnade befälet till sin närmaste man.

Dagen förut hade man passerat en nedbränd herrgård. Under den rykande grunden hittade någon en grop, som visade sig vara nedgången till en djup källare och därför blev upprensad. Bland annat släpade man fram i ljuset ett stort parti flaskor, och det blev snart möda art kväva några tillbud till dryckenskap bland menige man.

Men i ett övergivet skogstorp satte sig kapten Karr och drack. Han hade fått med sig som väktare en vän från jägaråren i Tyskland. Det var nu andra dygnet han suttit där.

Redan tidigt på eftermiddagen hade man sett honom gå omkring och fånskratta i mycket berusat tillstånd. Nu sent på kvällen däremot hade vännen lyckats göra honom stilla och nästan nykter igen. Han var en kunnig man, som visste att ett prövat medel att släcka branden i söndersupna nerver är att hälla över dem enbart champagne, mycket men långsamt. Följ-aktligen utmönstrade han alla andra varor bland det batteri av flaskor som stod

uppradat på bordet och i stugvrån, och skred till manövern med några vackra ord om att man under krigets nyckfulla skiften framför allt måste se upp att man hann dricka det bästa. Kaptenen muttrade något emot, men fogade sig, och experimentet med hans jättelika kropp lyckades till fullo. Han drack och drack, men vännen och småningom också han själv märkte med förvåning, hur han timme efter timme blev allt nyktrare.

Också Onni Kokko hade ej kunnat undgå att märka detta trolleri, där han låg på ett fång halm i den mörka lilla sidokammaren, med dörren tiil stugan öppen. Han begrep blott ingenting om dess orsak. För ett par timmar sedan hade han kommit till torpet för att se efter om hans herre behövde hans tjänster till natten. Då hade kaptenen storgråtande och oppsvälld i ansiktet kommit vacklande ut i farstun, slagit armarna om halsen på honom och kysst honom med en mun, som stank som han pustat eld över en. — Min enda vän! skrek han, — min enda vän, varför hatar du mig? — jag har nogsett att du hatar mig ... Och han kysste honom igen. — Är det inte bäst att låta pojken gå nu, hade den andra officern sagt. Men då blev kaptenen ond. — Den pojken stannar här! skrek han, — Han är min enda vän, men han hatar mig och vi ska dricka tillsammans i natt!.. . Sedan hade han släpat Onni in i stugan och egenhändigt hällt i honom ett glas med någonting förfärligt starkt och kryddat, som kom honom att vingla på klacken mitt i sin givaktställning. — Sitt ner och sup och säg farbror till mig, hade han sagt. Men då Onni fortfarande stod kvar i giv akt och den andra officern åter blandade sig i spelet, sade kaptenen till sist: — Jaså, nåja, gå då och sov, barnet mitt, — men härifrån får han inte gå — för jag känner att — det går bättre •— bara den pojken blir här ... Och kaptenen tog honom åter om halsen och kryssade med honom in i kammaren där bredvid, dit han låtit föra halm till nattläger. — Sov, sov, barnet mitt, småsjöng han. — Du ska beskydda mig i natt — dörren ska stå öppen ..,

Detta hade hänt för bara ett par timmar sedan. Då var kaptenen så drucken, att då Onnilade sig ned i halmen flög det genom hans yra huvud en tanke på polisen, som fanns förr i världen. Men nu var det som hela fylldimman hade blåst bort ur huset. Onnis eget huvud hade klarnat, och där ute vid bordet satt kaptenen allt rakare och tystare. Snarare var nu hans kamrat den högljuddare av de två.

På bordet mellan de båda herrarna brann ett ljus i en flaskhals. Då kaptenen lutade munnen fram mot lågan för att tända sin cigarrett, kunde Onni se att också hans ansikte hade förändrats. Det mesta av svullnaden hade sjunkit tillbaka, men aldrig hade han sett så både sorgsen och elak ut som nu. Det var som han hela tiden tuggade på någonting han förgäves sökte svälja.

Han slog glaset hårt i bordet.

— Skål! sade han. Du dricker ingenting själv, din räv. Tror du jag inte har sett att du häller ut under bordet —- titta dit, där rinner det fram, ditt beorägeri. Fortsätter du så där, så kan vi gå och bada om en stund. Och mig har du trollat om till nykter med något förbannat knep. Du tror väl jag nu har det bättre som nykter än som full, vasa?
— Ska vi då inte äntligen lägga oss, föreslog vännen. Om det här fortsätter...

— Det vita Finland vill dricka, avbröt kaptenen. Och det dricker som bekant.

Därpå satt han en stund tyst och studerade sin väns ansikte på andra sidan bordet. Det kom ett forskande och närgånget uttryck i hans ögon, som förmådde den andre att öka sitt dryckestempo för att komma undan obehaget. Kaptenen sade med ens:

— Hur var det, hade du inte en fästmö förrän vi for till Tyskland?

•— Jovisst.

— Nå, hon tröstade sig snart? Några månader, vasa? Jag menar hur snart efter avresan fick du det sista parfymerade brevet?

— Jag hade brev från henne för några dagar sen, över Sverge. Hon väntar på mig där nere.

— Det var fan. Då hör hon till undanta-gena.

— Ingalunda. Till regeln, absolut till regeln.

— Men enligt vad jag har hört var regeln den, att de små hönsena sörjde och skrev sinasöta chifferbrev på kvällarna under ett par tre månader. Och varje morgon stod jägarbruden framför spegeln och tänkte: så här ser fästmön till en fosterlandets befriare ut; snart kommer han, och då får jag dansa masurka med en kar' med sporrar, hejsan så det ska bli stiligt! Men så blev allt det där lite enformigt i längden, och de började märka att livet var rikare än de trodde och fullt av militär, för aptit på militär hade de fått. Slutet blev att de drack champagne på smårum med ryska marinofficerare. Medan vi där nere knogade som hundar under någon ohängd fältväbel...

— Varifrån har du de där rövarhistorierna? Du gör antagligen ett par enskilda fall till en regel, eller också fantiserar du. De flesta har nog väntat sina tre år, och det är förbaskat duktigt gjort av en kvinna.

Kaptenen såg ännu sorgsnare ut, men han hade en underligt vek röst när han sträckte handen fram över bordet och sade:

— Vill du inte medge att din fästmö var ett undantag?

— Nåja, som du vill, svarade vännen. Ochhan tryckte kaptenens hand med en glimt av aning i sina ögon.

Det blev åter tyst för en stund, bara glasens knackning mot bordsskivan föll entonig som förut. Och kaptenen började gnola på en visa:

Ett öga är grått, ett annat är vitt,

ett tredje är svart, och det svarta är mitt!

Han sade:

— Det kan ju hända att jag nu ser alltför mörkt på det hela. Men medge, kära bror, — inte var det precis så här vi hade drömt oss det.

— Vilket det? Tala tydligt, för nu håller jag på att bli suddig.

Det var som kaptenen ingenting hört. Han stirrade upp i rökmolnen och fortsatte med samma veka röst:

— Nej, inte var det precis så här ... Minns du, vad var det som höll oss oppe under slavtiden där borta, då ens mänskovärde krympte ihop med varje månad som gick? Och sedan, när vi äntligen fick smaka det sista surrogatet, som ändå verkligen smakade någonting — jag menar när vi äntligen fick fara till östfronten och möta fienden, fast på orätt mark... minns du, vadvar det som höll oss oppe? Drömmen var det, den stackars stora drömmen! Vi hade ett folk bakom oss, vi var folkets samlade tanke, dess

förkroppsligade vilja i gevär-------jo så trodde

vi. Så kom den ryska revolutionen, och vi kräktes när vi läste de första tidningarna hemifrån. Helsingfors står och bockar för Petersburg och tackar och kysser på handen och håller middagar för befriarna -— fy satan. Vi märker med ens att vi inte alls hade något folk bakom oss. Vi var inte längre någon tanke, vi var bara ett genant hugskott. Och besvärliga var vi dessutom som alla gamla synder — moder Suomi visste inte hur perkele hon skulle manövrera oss in under kjolarna igen ... Nåja, det kom småningom sämre tider för det såkallade fosterlandet och bättre för oss. Vi fick ett halvt folk bakom oss, och det är ju vackert så. Men det var ett halvt folk i nöd, och då duger man ju nog som räddare. Det hurrades och gräts på stranden när vi kom, men jag känner till den där saken. Man kan gråta de heligaste fosterländska glädjetårar, så man själv märker hur det blir högt i bröstet, och ändå kan den egentliga inne-börden vara till exempel så här: nu ser det ljusare ut med mina bankdepositioner! Och bara man har öronen på rätt ställe, så vet man snart vad alla världens hurrarop är värda. Det hurras för så förbannat mycket här i världen .,.

Jo, vi stod äntligen med vapen i händerna på vår egen kust, efter tre års väntan. Sä mycket av drömmen hade gått i fullbordan. Men resten ... Var det verkligen den här eländiga slakten vi hade drömt om? Egna män skjuter vi ner som hundar. Och då min stackars bror råkar bli tillfångatagen, så torteras han ihjäl — av egna män. Tror du det var den offerdöden han hade drömt sig'under de långa årena där nere?

— Du är sjuk, fastslog vännen med ett bestämt tonfall, och du ska inte själv fästa dig vid vad en sjuk mänska pratar. Men det går nog över för dig, så du kan börja slåss igen.

— Var inte säker på det.

— För fan! skrek vännen. Om din bror blir ihjälpinad av det röda slöddret, tänker du då lägga armarna i kors och bräka som en präst: ske alltså, amen! — Hatet, hatet!Det var underligt sakta och lugnt som kaptenen svarade:

— Kära bror, det är just det konstiga att jag inte vidare hatar någon. Man går med sitt hat och alla sina åsikter i kroppen ... man går tills man går i bitar. Jäg vet att jag har varit en stark och hård människa. Jag har galopperat på allt längre in i min tillvaro utan att blinka. Men det finns någonstans där inne i varje existens en hemlig punkt, där allting upplöser sig. Det är farligt att trampa på den punkten. Då blir allt så obeskrivligt likgiltigt, och att längre orka hata kan det inte bli tal om. Man har genomskådat hela det äckliga spelet. Det finns kvar bara ett enda ord i språket för allt som sker: misstag! Man har fått starkare syn med ens och blivit vis. Men den visdomen duger till ingenting, sådant som livet nu engång är. Den är så obeskrivligt trött att den hör ihop med döden ... och att man helst rymmer undan den, om man ännu råkar leva... Den punkten finns nog i varje liv. De flesta får väl frid med detsamma de hinner den, men somliga råkar trampa på den för tidigt och måste ännu fortsätta en bit häroppe på jordskorpan. Det är de som kallas »de färdiga»...

— Fy fan, bröt han av med ens och hällde ut champagnen ur sitt glas, —den här limonaden gör mig sentimental. Jag övergår till konjak, för jag måste bli full igen.

Med stigande förvåning hade Onni hört vad kaptenen talade, han som inte brukat säga mer än några ord om dagen. Det var ju blott en del han förstod av de invecklade orden, men där fanns i hopen ändå mycket som var fattbart språk också för honom. Och själva rösten — den var så ohjälpligt sorgsen, den lät som den enda rätta stämma han hört på länge. Allt detta överensstämde fullkomligt med hans egen sinnesstämning, men det gjorde honom icke gott — tvärtom.

I går morse hade han hört talas om att kaptenen mottagit bud om en olycka och efter det han läst ett brev blivit så besynnerlig, att man inte vidare kunde räkna på honom vid befälet. Då hade han glatt sig, eller åtminstone känt sigpå något sätt högtidligt stämd. Han tyckte sig åter se en glimt av mening och rättvisa, som stärkte honom en smula.

En fjortenårig pojke lika väl som andra behöver en fast punkt i sin tillvaro, om han skall kunna leva. Inom Onni Kokko hade allt gammalt och stadgat rasat samman som ett jordskred, den dagen det där hände morbror Isak. Ingen enda av hans forna övertygelser hade fast mark under fotterna längre — ingenstädes. Men om någonting dylikt hänt och man ändå måste leva, så skapar man sig förr eller senare den fasta punkten. Ofta gör man det av intet, liksom Gud Fader skapade världen. Självbevarelseinstinkten arbetar tyst och målmedvetet i det vildaste kaos, och det finns få ödeläggelser i vilka den ej med tiden kan bringa ett visst mått av ordning. — Onni Kokko hade hastigt funnit sin fasta punkt, eller åtminstone en tillstymmelse därtill. Den blev hatet till kapten Karr. Det var ju ej mycket att bygga ett liv på, och allt blev därefter. Men detta hat hade i alla fall under de sista dagarna varit ryggraden som höll honom uppe.När olyckan drabbade kaptenen, hade Onni därför betraktat den som ett lindrigt straff, vilket han hoppades skulle få en fortsättning. Där han nu låg bland halmen inne i kammaren hörde han, hur denna fortsättning utvecklade sig. Den gick ej alls i den riktning han hade tänkt sig. Att kaptenen hade det svårt förstod han, men det kunde ej det ringaste glädja honom, det gjorde honom tvärtom ont. Vilka lidanden han i tankarna mätt ut åt honom, det mindes han ej så noga, bara att det var något av helt annat slag. Nu kände han att kaptenen hade kommit honom själv så underligt nära. Han kände att han själv skulle ha talat ungefär så där, om han varit äldre och förstått sig på alla de konstiga orden. Han började rentav undra om det ändå var så otäckt fyllfånigt som han tyckt, att kaptenen slog armarna om halsen på honom och kallade honom sin enda vän...

Den fösta punkten vek åter undan för honom. Återigen visste han ingenting, förstod ingenting. Ont blev gott och gott blev ont; allt virvlade runt som en häxdans i hans huvud. Hade vinångorna kommit tillbaka och kollrat bort ho-nom?, .. Han sträckte nacken bakåt i halmen och slöt ögonen. Det var som han gungades omkring i ett stort

svart intet, där det i mitten fanns ett litet värkande huvud.

Han satte sig upp. En tröst fanns det ändå. Löjtnanten hade kommit tillbaka och var där. Onni hade i dag på avstånd sett honom, fast han ej vågat sig fram till honom. Allt var ju nu så annorlunda. Men Löjtnanten fanns där ute i mörkret någonstädes, det visste han, och det var som hans närhet sände ut en svag värme, som kändes ända hit. Löjtnanten, som han nästan hade glömt under den sista förfärliga veckan, han var väl den enda goda mänska som fanns kvar på jorden! Kanske kunde han hjälpa? Han kunde ju allt, Löjtnanten.

Ute i stugan bröt det löst ett allt värre oväsen. Det var kaptenens vän som i sin tur blivit oregerlig. Han reste sig upp och fäktade med sina knutna nävar Över bordet, så ljuslågan skrämd kastade sig av och an i buteljhalsen och alla föremål i rummet tycktes vackla.— Har du blivit röd! skrek han. Du säger saker så du borde skjutas på fläcken! Ja just skjutas...

— Sitt ner och sup och lugna dig, sade kaptenen.

Men hans vän larmade vidare:

— Frihetsvåren! . .. Hämnden! .. . Rysshatet! skrek han. Därpå sjönk han ned så stolen under honom knakade.

— Ja, ja, sade kaptenen, — allt det där. Då jag hör dig larma om ditt rysshat kommer jag ihåg vad jäg såg gubben Loofeldt göra oppe i Vasa. Han tryckte handen på en hel rad ryska fångar. Tack, sade han, skralt slåss ni, men ni räddar äran åt oss. Tack ska ni ha, kära vänner, att ni kom med. Lite ryssar här och där väger förbaskat lätt, men det betyder fasen så mycket för oss att på rama allvaret få säga så här: hurra, pojkar, nu slåss Finland med Ryssland, anagga pojkar!... Jo, gubben Loofeldt hade rätt. Ryssarna är vår starkaste sida, åtminstone näst böndernas bankböcker. Men om du nu är lugn en stund, ska jag berätta för dig när jag första gången i livet inte hatade en ryss.Det var väl första krigsåret, på hösten. Du minns kanske att en rysk kryssare •— Pallada tror jag den hette — blev torpederad av tyskarna utanför Helsingfors och gick till botten med man och allt. Ryktet spred sig snart kring stan, och vi gladde oss hjärtligt allesammans. Fyra-femhundra ryssar till botten— hurra! Min numera ... min bror och jag beslöt att celebrera högtiden med att tömma ett och annat. Vi bjöd några vänner på punsch. Det var ren mitt i gula hösten, och vi hade längesen flyttat in från vår villa i havsbandet. Men just då kom det några spegelblanka indiansommardar, och vi beslöt att hålla glädjefesten där ute. Där var man ju närmare själva platsen för den festliga tilldragelsen; vi tyckte alla att man bäst borde få opp stämningen där ute. Vi tog alltså villa-nycklarna, lastade varorna och vännerna i motorn och körde dit ut.

Så satte vi oss på verandan och brände gladeliga på med vårt punschkalas. Det var en grann kväll med genomskinlig höstluft över havet och gula björkar kring stränderna och allt det där. Förbannat kallt var det också, mendet märkte vi först efteråt. Vi tömde åtskilligt för Pallada och tyskarna och höll många fosterländska tal. Vi hade ännu inte tänt de kulörta lyktorna och hunnit in på svinaktigheterna, då vi märker en motorbåt som kommer puttrande utmed stranden och lägger til! vid bryggan. Den bar rysk marinflagg i aktern, och vi beredde oss på att uppträda som hjältar.

Men det var ingenting farligt. En ensam marinsoldat hoppar i land och lyfter varsamt ur båten ett grått bylte, som sedan visade sig vara en pensionerad rysk amiral. Det var på den tiden, han var verkligen snäll mot gubben. Där står de rådvilla på bryggan en stund, och amiralen pekar med en darrande hand utåt sjön, hit och dit. Så kommer han stultande vid soldatens arm, långsamt, långsamt oppför sandgången. Nedanför verandan stannar han och gör honnör. Åtti år var han bestämt, och jag har aldrig sett något så grått och hjälplöst, men på samma gång vördnadsbjudande. — Ha herrarna sett min son? frågar han sakta på franska och tyska, — mina herrar måste ursäkta mig, jag menar hans lik ... Och han pekar ner motstranden. Soldaten kommer opp till oss, han klappar sig bekymrad på pannan och visar med tummen bakåt, mot gubben. — Admiral inte bra i huvudet, viskar han på sin rotvälska, — snart en vecka runt, runt på havet, ingenting äta, bara söka sin son... Så tar han gubben lika varsamt under armen igen, leder honom ner till båten och lägger ut.

Det var första gången i livet jag inte hatade en ryss, varken gubben eller soldaten. Jag skulle helt enkelt ha gett gubben hans son tillbaka, om jag hade kunnat. Och jag såg på min numera .. . jag såg på min bror och på de

andra med, att de skulle ha gjort lika. Jag medger att vårt punschkalas hade fått knäcken. Vi fick inte riktigt opp den rätta fosterländska stämningen sedan vidare. Du har kanske märkt att man ibland faller i tankar, också som patriot...

Kaptenens vän hade verkligen fallit i tankar. Han hängde slocknande över sin stol. — Vad var det du predikade? frågade han och blinkade till.

— Jag berättade bara en historia om punschoch rysshat, svarade kaptenen och såg frånvarande ut i luften. Så blev det tyst för en stund. Det enda som hördes var att kaptenen ständigt fyllde sitt glas.

Nu ljöd det steg ute på trappan. Onni Kokko hörde hur dörren öppnades, någon trädde in, och två klackar smällde mot varandra. — Goaf-ton, sade en röst.

Han spratt till och satte sig upp. Han kunde ej se mannen, men den rösten kände han nog: Löjtnanten!

— Tjäänare, bölade den druckna vännen. Och kaptenen sade:

— Sitt ner och sup och säg bror.

— Om alltså bror tillåter, svarade Löjtnanten, så strejkar jag från både sittande och supande. Jag måste strax gå ut igen och inspektera posterna. Vi har i natt vädrat några röda skidlöpare.

— Då borde du smita över till dem, Karr! Vet du, (den druckne vände sig till Löjtnanten) — den där gossen har blivit bolsjevik.

Nu måtte kaptenens konjak äntligen ha verkat. Han slog knytnäven som en sten i bordet.— Det är lögn att jag är bolsjevik! Jag är ingenting. Alla såna där frågor är mig vidriga, absolut vidriga. Man river opp himmel och helvete, man skriker hit och skriker dit och slår ihjäl varann — allt för bara lort. Andrarangs-frågor alltihop! Jag säger er, det är frågor av andra storleken. Sociala reformer och omstört-ningar, politik hit och taktik dit — tror ni det hjälper oss någonvart? Det kan ju behövas åtskilligt i den vägen, lika väl som man byter kalsonger. Ställ bara inte till så mycket oväsen fördenskull. Men tag hit en ny religion, fräls vårt usla, trasiga såkallade hjärta! Det är den enda omstörtning som är värd något. För det är alltid den stackars sjuka trasan i oss som får sätta emellan ...

Han fortsatte, lugnare:

— Det är just det bedrövliga att vi alla är små kortlappar i ett gammalt spel, som är så illfundigt blandat att det aldrig kan gå hem. Tag som exempel det här sataniska kriget. Det kallas av både vita och röda på samma sätt: frihetskampen. Och den är en kretin som inte inser, att det på båda sidorna ligger samma dum-ma och vackra allvar bakom det ordet, jag talar inte här om de röda ledarskurkarna, men om de stackars fårena som offrar sina liv. Det kommer ju inte an på vad man slåss för, bara vad man själv tror. Och därför säger jag: bröder är vi i samma förbannelse, de röda och vi. Alla slåss vi för ingenting här i världen, och alla kallar vi det frihetskamp. Men vill ni nu veta vad frihetskampen betyder för mig personligen? Jo det betyder först och främst att jag har mist det lilla jag hade här i livet. Varför? Vil! ni veta hur jag känner det? Vi antar alltså att vi vinner kriget, och en dag tågar vi trötta och trasiga in i Helsingfors, det vill säga de av oss som inte blev kvar på vägen. Då skall det naturligtvis bli en hejdundrande parad. Och på varje balkong står det feta börsjudar, som plötsligt har krupit fram som råttor ur sina hål. De öser blommor ner på oss och hurrar sig hesa över slaveriets återinförande. Finland, Finland, skriker de, — bondehären och frihetsvåren! Sen tittar de på klockan och kilar till börsen. Men här ute i skogarna ... nåja.

— För resten, tillade han, det här är ju allt-sammans några onyttiga synpunkter. Låt oss supa.

Nu var det Löjtnanten som talade:

— Jag kan inte inse att det finns mer än en synpunkt. Den är att vi gör Finland fritt.

— Du kan ha rätt, sade kaptenen långsamt,

och jag avundas dig. Men då man har gått i bitar är det inte så lätt att lappa ihop sig till den där enkelheten, jag är

trött och hela slakten äcklar mig. Allting stinker blod for mig, hela världen stinker----------

Det smackade till i fönsterrutan. Ljuset knäcktes och föll fräsande på golvet; en knall kom rullande utifrån. Det fanns någon Leliti-nen också på röda sidan.

Onni hörde hur dörren flög upp och officerarna rusade ut. Han ryckte till sig sitt gevär — men nej, han hade ju ingenting längre att skaffa med allt det där. Han satte tummarna i öronen och rullade sig in i halmen. Ändå hörde han hur en kula väsande körde in genom väggen; den jagade upp honom, han kröp på knäna ut i farstun och öppnade dörren på glänt.

Borta mellan träden knattrade det någragånger, så blev det tyst igen. Det hela var över. En röst i närheten ropade: Sanitärer, ohoj, hitåt! Och efter en stund kom en läkare.

Ty framför trappan låg kapten Karr raklång på ryggen i snön. Han hade fått en kula genom hjärtat, och där var ingenting att göra. Pistolen hade fallit ur hans utsträckta högra hand; man synade den, men fann att magasinet var nästan tomt. För mörkrets skull och det starka blodflödet kunde man ej heller avgöra, om hålet i vapenrocken möjligen visade svedda kanter. Två man hade möda att lyfta den jättelika kroppen på en bår, som sviktade under dess tyngd. Så buro de bort den döda.Bärarnas steg och knarrandet av båren hade längesen försvunnit i snön där ute; icke ett skott hördes längre, det var alldeles tyst. Bara det spillda vinet föll i droppar ned från bordsskivan, långsamt och med ständigt samma mellanrum:

ti — — ta, ti--------ta. Det var två olika ljud

på dem, ett finare och ett grövre.

Onni Kokko stod och lyddes till dropparna, som föllo genom mörkret. Han tänkte:

— För varje sådan droppe dör det någon där ute i natt. Jag kan ingenting se, för det är så mörkt, men jag vet nog hur det går till. Droppen rinner till kanten och hänger där en stund. Han är inte färdig än, men han blir allt mognare och tyngre, tills han tappar taget och faller. Då han är färdig faller han ... Jag undrar omalla mänskor som faller också måste vara färdiga på något sätt? Kapten, han var det han. Men alla de andra — ja, vem vet, då ingen har frågat dem. Och om man precis känner att man själv hör till de färdiga, får man alltid falla då?

Han gick fram till fönstret och fortsatte sin tanke:

— Här står nn Onni Kokko och säger att han är så färdig han kan bli. Kaptenen sade detsamma, och skottet sitt fick han. Får jag mitt jag, om jag väntar en stund?

Han spände ut bröstet mot fönstret och natten där bakom, blundade och lyddes. Men ingenting hände. Dropparna från bordet föllo långsamt och entonigt som förut, och det runda kulhålet i rutan pep in ett sakta drag emot honom. Det var allt.

Nu hördes tramp där ute över den skar-frusna backen. Några män marscherade tätt förbi husknuten, det var vaktavlösning. Ingenting annat syntes än glöden av en cigarrett som strimmade bort under träden och försvann med trampet. Men det var som hade karlarna väckt upp skogen. Det började susa och mumlaefter dem där ute, och hålet i rutan stämde upp en vissling, som stég och föll med kårarna.

Onni ryste och steg åter längre inåt rummet. Han märkte med detsamma att den mörkaste delen av natten måtte ha varit över, flaskorna på bordet började sticka upp sina svarta halsar. På den tomma stolen där bredvid hade kaptenen suttit, han som nu låg död borta i en källare. Så där hade han lutat armbågen mot bordet medan han talade, och sorgsen såg han ut. Onni tyckte sig fortfarande se hur han satt där, fast hans stora kropp liksom hade blivit luft och grått mörker. Och han sade till kaptenen: en god mänska var du väl nog, men du tog livet av morbror Isak.

Det var just det underliga: kaptenen hade mördat morbror Isak, och ändå var han en god människa. Varför hade han gjort det då?

Genom Onnis huvud löpte några halvklara tankeserier om krig och nödvändighet, men de mynnade alla ut i hans

samvete och fyllde det med en jäsande sjuka. Ty han sade: om kapter nen alltså var en god människa, och jag hadetalat med honom innan det skedde ... Om jag hade talat med honom .. .

Han jagades några varv runt i stugan av en röst inom honom som ropade: för sent! Så stapplade han in i kammaren och slängde sig omkull i halmen. Han sjönk i den dvala som kommer, när inte en enda tanke längre orkar tänka.

Trappan ekade av steg, dörren öppnades. Det var Löjtnanten som återvände från posterna. Han steg in, trevade sig fram till spisen och lade händerna över askan, vilken ännu andades upp en spröd gammal värme, som kanske bara var inbillning. Ögonen höll lian vända mot fönstret, vid vilket det övergivna bordet alltmer började visa sin ödeiäggelse i den första grå morgonskymningen. Dropparna hade redan slutat falla, Men inne i kammaren rörde sig något, det prasslade i halmen som då en sovande vänder sig.

— Vem där? frågade Löjtnanten.

Ingen svarade. Han gick fram till tröskeln och ropade inåt mörkret i kammaren:

— Vem är där?Det prasslade starkare i halmen. En skum liten figur reste sig och kom fram mot dörren.

— Det är bara jag, sade en stämma som knappast lät som en människas. Men Löjtnanten kände igen den.

— Är det du! Varför ligger du ensam här?

Onni svarade inte. Han grep med båda händerna tag i dörrposten och stod alldeles stilla ett ögonblick. Så brast han samman i snyftningar, som löpte igenom hela hans kropp. För varje snyftning sjönk han längre ned utför dörrposten, tills han låg på tröskeln vid Löjtnantens fotter.

Då tog Löjtnanten honom som ett barn i sina armar, lyfte honom ut i stugan och satte sig med honom på bänken vid ugnen. Gossen grät så häftigt mot hans rockärm, att han kände hur det fuktade igenom in på bara armen. En stund satt han tyst och lät det värsta gå över. Därpå sade han:

— Det blir nog karl av dig igen, lill-Kokko. Men nu ska du berätta för mig alltsammans.

Och Onni bekände allt. Stötvis och förvirrat fick han fram det, men det blev ändå till sistett helt av de många brottstyckena. Han berättade om sitt hem och sin far, som ryssen med tattarögonen tog livet av, om hatet som han gick ensam med där borta, tills det drev honom ut i kriget. Han bekände sin hämndtanke och sina hemliga räkningar, ej ens sitt letande bland de stora skogarna förteg han."— Si det var också därför jag sprang ifrån kompaniet den där gången, sade han. Sist kom han till morbror Isaks död, och då fick han åter svårt att tala. — För jag ska säga Löjtnanten, att sen dess begriper jag ingenting, och ingenting vet jag mera om vad som är rätt och orätt, inte vet jag heller om det var rätt att jag gick ut för pappas skull, så nog kan Löjtnanten förstå att inte är det bra med mig inte.

Om Onni hade klamrat sig fast vid hoppet på en undergörare, som skulle bota det obotliga, så fick han ur sin synpunkt ej alldeles orätt. Löjtnanten svek honom icke. Han försakade sin korta sömn den natten för att sitta med en gråtande pojktrasa i sitt knä. Det var ju också närmast en jämlike som han hjälpte. Själv var han en fattig ung typograf, och sin hembygdsfolkhjälte hade han blivit på grund av inga andra företräden än sitt starka hjärta.

— Lill-Kokko, sade han, jag förstår nog att du har haft det värre än de flesta. Det händer förfärliga saker i det här kriget, och jag ber dig inte att du ska glömma morbror Isak. Men jag ber dig bli en karl igen, lill-Kokko. Och du ska få se att du blir det, bara vi båda hjälps åt.

— jag har ängen lust att slåss längre, fick Onni fram.

— Du ska inte heller göra det på samma sätt som förr. Dina räkningar och det där kan du lugnt ge på båten. Du ska inte slåss för din egen skull, utan för fosterlandet. För ser du, genom allt det här eländet marscherar vi ändå fram mot något stort. Det heter fosterlandets befrielse. Och vad tror du alla våra sorger och alla liv som nu går förlorade är värda i jämbredd med den saken. Det är ett stort verk, lill-Kokko, Och i det verket ska du vara med.

Han tystnade för en stund och såg eftersinnande mot fönstret, som ännu ej orkade släppa in något som kunde kallas ljus. Därpå frågade han:— Har du varit ute på havet i mörkret någon gång och sett en fyr?

— Nej, svarade Onni något förvånad, jag har inte rest på ångbåt om natten. Men jag vet ju nog att fyrarna lyser vägen för båtarna, och jag har sett ryssarnas strålkastare.

— Bra, då vet du hur starkt det lyser. Det är ett sådant ljus man behöver, om man är ute bland vågor och grund som man inte kan se. Då vet man kursen, och ingenting annat angår en än ljuset som man styr efter, ingenting. Jag tänker att du nu känner dig ungefär som styrman på en skuta ute på mörka havet, då han inte hittar ljuset han söker. Men jag ska säga dig att det ljuset finns. Finland skall bli fritt! — det målet lyser, lill-Kokko. Där har vi allt vi behöver veta, och kursen har vi klar.

Löjtnanten gjorde åter ett uppehåll och lyddes. Gossen grät fortfarande med korta mellanrum, men det hade kommit ett bättre ljud i snyftningarna, de läto ej så förtvivlade som förr. Nu var det snart den gråt, som faller som regn över sådden. Och han fortsatte att så:— Man ska inte hata så mycket, varken ryssar eller andra, men man ska älska fosterlandet dess mera i stället. Har du någonsin varit på landet om sommarn, här ute bland skogarna och sjöarna?

— Det har jag nog, när jag var liten och åtta år.

— Vad hade du för dig den sommarn?

— Jag tror jag ibland skar visselpipor. Av videkvistar.

— Då ska jag säga dig en sak. Inte ens de där stackars visselpiporna var riktigt dina egna. För kvistarna du skar dem av växte ur en mark, som var rövad ifrån oss. Ingenting var vårt eget på den tiden. Inte marken som vi trampade och sjöarna som vi rodde på, inte träna och åkrarna omkring oss, inte mänskorna som vi talade med och brödet som vi åt. Inte ens själva solskenet när det lyste. För allt det där tillsammans är fosterlandet, och fosterlandet var inte vårt. Men det är nu vi tar det tillbaka.

•— Men, invände Onni betänksamt, om allt det där blir vårt igen, så inte tror jag riktigtatt det i alla fall kan bli mitt. jag kommer ihåg en gång när jag var Lite med yxa och knackade ner en björk. Då kom en fet herre och skrek att träna var hans och bussade hunden på mig. Det är justsom jag inte kan tro att det ska bli annorlunda sen. Säg, Löjtnanten?

— Det där vet jäg inte så noga. Det vet jag bara, att när Finland är fritt så kan här bo lyckliga mänskor igen, och lyckliga mänskor är goda. De behöver inte pina varandra som vi gör. Vem som då äger det ena eller det andra, det betyder så lite, för själva fosterlandet äger de alla gemensamt. Det vet jag bara, att när det här är över, så var du än färdas i landet och ser något vackert och gott, kan du peka på det och vara glad och säga: det där har jag hjälpt fram, jag med. Och om du inte finns till då längre, så ska du inte bli glömd. Då människorna minnas oss ska de säga: Finland hade söner, och en av dem var Onni Kokko. Ännu efter hundra år någon morgon ska en bonde gå ut på sin trappa, och då han ser bort i solskenet över sina åkrar så kommer han i håg vad man har sagt honom, att de åkrarna växte inte lika glattpå farfars tid, medan ryssen härjade i landet. Då tar han hatten av sig och säger: Finland hade söner... Och fast han inte minns våra namn, så är det dig med som han tackar, lill-Kokko.

Löjtnanten tystnade. Onni Kokko hade somnat, halvt i hans knä och halvt på bänken. Kulhålet i rutan visslade sakta. En blek dager föll redan in i stugan och belyste det magra och smutsiga pojkansiktet, som hade vita strimmor av tårarna. Löjtnanten satt och såg ned i de tärda dragen, och det kom ett vackert ljus i hans ögon.

Rom byggdes ej på en dag, det förstod han, och även en fjortonårig själ behövde sin tid. Men där låg ändå något av återvunnet mod över det pinade runda pojkhuvudet. Löjtnanten visste, att fosterlandet var på'god väg att återfå en förlorad son.Den blodiga marschen mot söder var nu i full gång. Dagar och nätter ljöd trampet över de tinande markerna. Tunga soldattåg rullade stånkande efter; männen på dem sjöngo under den bolmande röken, som flög som en vit salut över förbiskymtande byar. De sjöngo och tyckte att själva den frustande skorstenen hurrade upp i solskenet, och ångvisslan skrek beständigt samma gälla refräng: söderut, söderut! Ständigt växte trampet i bredd

och styrka; de fåtaliga trupperna sögo till sig nya krafter ur befriade bygder, tätnade och svällde ut, och som en lavin rullade de grå massorna ned ifrån norr. Det beklämmande stillaliggandet och krypskyttet var slut; nu börjas det äntligen på allvar, sade man. Man kände åter för varje sekund, att hjärtat påen karl låg i bröstet, på vänstra sidan. Och man såg varann ljust i ögonen, slängde geväret över axeln och tågade åstad.

Ute i de främre linjerna slogs man oupphörligt. Genom västra Finland körde stötvis fram ett brinnande bälte, som lämnade efter sig en rykande förödelse. Larmet och krevaderna därifrån ekade i de lyhörda marsnätterna miltals in i tysta trakter, som ännu lågo sjuka och svarta och ruvade på vad som hände dem själva i går. Då och då slog klart eldsken upp där borta och belyste ett virrvarr av fäktande figurer. Och mot trupperna som tågade efter drev en frän brandlukt och stirrade sotiga stenskelett.

Den mäktiga folkfloden från norr genomskars av en ständig ström i motsatt riktning, fastän tyst och undanskymd. Den rann i tiotals fåror från eldlinjerna bort till sjukstugorna och lasaretten och fyllde dem med sårade och döende. Ständigt gnisslade slädar med fladdrande skynken över sig på de sönderkörda vägarna, ständigt ångade små brådskande tågstumpar bort med en last av förbrukade mänsko-kroppar. Uppe i bygderna knöto flickornaenriskransar, snickarna hyvlade furukistor veckan lång, bymålarna textade namn efter namn på smala vita träkors. Varje söndag stodo svarta präster med psalmbok och spade vid öppna gravar; andäktigt föllo de tre skovlarna, medan kvinnorna gräto stilla och snöto sig röda i vårblåsten. Folkskolläraren trädde mager och luggsliten fram på den igenskottade kullen och lät sitt ljus lysa tröst i högstämda ord. Vad där än sades på de gravarna, alltid var innebörden i de stundom enkelt vackra, stundom otympliga talen densamma:

Aldrig lättare du vile, fosterjord,

än pä söner, som ha offrat livet att dig frälsa, fosterjord!

Men över all oron och våndan sam en ljus vårhimmel och såg blåögt förvånad ned över det fordom så stilla Finland. —

I denna de stora tingens ordning marscherade med den lille Onni Kokko. Än åkte han några håll på tåg, än traskade han några mil bland trupperna, men alltid gjorde han det-samma som Löjtnanten, De höilo ihop de två. Onni kunde över huvud taget icke tänka sig, att de någonsin mer skulle skiljas.

Han hade åter blivit renare i ansiktet och rakare i ryggen. Aldrig log han, sällan sade han mer än något enda nödigt ord, men Löjtnanten såg att det för varje dag som gick stod bättre till inom honom. Det beredde honom en egen glädje att i denna stora men hätska tid slösa all sin otidsenliga, försynta ömhet på denna den minsta av de små. För resten var det ej ett så ensidigt givande och tagande som man kunnat tro. Onni visste väl, att från den starka mannen vid hans sida utgick all den hemliga hälsa, som han långsamt kände strömma in i sin pinade kropp; men han anade knappast att han själv i all sin svaghet var en källa till kraft för denna man. I de dagarna var Löjtnanten likasom alla andra fylld av en enda tanke: att bryta ned och döda. Han visste att det var medlet blott, och han tvekade aldrig. Men just då var det gott att nära intill ha en liten värld för sig, nyss så sönderbruten och ödelagd, där nu varje dag byggde upp och botade. Varjeden minsta vänlighet, varje gott ord man i hastigheten slängde åt det hållet — allt togs där till vara och förvandlades till hörnstenar i den nya grunden. Detta var gott att ha för ögonen, det befäste tron på framtiden i långt större måtto än han själv märkte. Ty då Löjtnanten såg på Onni tänkte han: allt förstört kan botas här i världen, bara det finns någon som älskar det förstörda. Den tanken marscherade med honom på de blodiga vägarna söderut, tumlade om i vårluften och växte ut över sina ursprungliga mått. Sålunda kom det sig, att det ytterst var Onni Kokko som fyllde honom med en glad förtröstan: lika skall det gå med landet, bara det värsta är över.

Onni å sin sida tänkte också på fosterlandet, där han genom de blöta marsdagarna traskade fram i sina stora pjäxstövlar, som nu voro mera bruna än gula. Icke så att han med ens hade blivit trollad om till en medveten patriot, det gick över hans förmåga. Den allmänna hänförelsen ryckte honom visserligen med i någon mån och ökade tempot på hans steg. Men han hade varit med om alltför mycket för att längre be-rusas av en stämning. Han hade hört till de dödligt sårade, fast han hela tiden gått på benen. Nu gick han och tänkte på fosterlandet som

alla andra, men på sitt eget sätt.

Han hade omedvetet fått erfara sanningen av Löjtnantens ord, hur fosterlandet består av en hel hop olika ting, knappast för någon av alla dessa ting tillsammans.

För Onni Kokko blev fosterlandet en människa.

Och inte blott det: allt vad denna människa gjorde och sade, allt han kämpade för och ville, det var också fosterlandet. Det blev Onnis strävan att tillägna sig allt detta, och det fyllde småningom hans tomma inre med ett nytt lugnt allvar.

På den vägen kom fosterlandet att bli honom allt. Han hade ingenting annat kvar.

Sina gamla räkningar hade han lämnat. Senare blevo striderna för övrigt så blodiga och förvirrade, att det varit omöjligt att komma till någon klarhet med dem. I stället hade han på Löjtnantens inrådan börjat räkna de erövrade byarna som de drogo igenom. Han gjorde det ibörjan halvt enligt order, halvt som ett slags förströelse. Efter några dagar hade det dock blivit en vana, och slutligen kom det något av själ och hjärta med i detta nya räknande. I synnerhet sedan han märkt att Löjtnanten sysslade med något liknande. En morgon nämligen gick kompaniet över en sörjig sjö. Så fort de hade nått andra stranden nickade Löjtnanten till honom och såg sig om mot sjön:

— Där ror det fria mänskor i sommar.

Och senare på dagen, när de kommit in hland

förtrupperna och efter en kort strid pressat sig upp till krönet av en ås, såg han sig åter om ett tag och sade:

— Nu tog vi igen en bit tillbaka.

Efter detta blev det en hemlig sed mellan dem att vid varje upptänkligt gränsmärke visa något glädjetecken, som betydde: fosterlandet växer. Vanligen blott nickade de til! varann: där hade vi en backe igen.

Snart kom det dagar, då man verkligen fick vara glad över varje ny backe som nåddes. Motståndet blev allt starkare, det började redan hända att man tog och miste och tog igen. Un-der ett helt dygn arbetade kompaniet sig fram genom en gles skog. Förlusterna voro större än någonsin förut, men mitt i allt detta måste Löjtnanten le. Det föreföll honom nämligen som Onni Kokko räknade träden. Så grundligt hade han redan hunnit tillägna sig fosterlandet.

Följande dag såg Löjtnanten honom själv för första gången le. Det var när de i kedja passerade ett skogsbryn och klevo över en gärs-gård. På gärsgården satt en kråka; den flög upp ett slag, men så snart de hunnit ett stycke förbi, var den där igen och slog sig ned på sin förra plats. Onni råkade märka detta, pekade mot gärsgården och sade:

— Nu sitter där en fri kråka.

Det var första gången han log.

Striderna blevo emellertid allt blodigare, den ena kamraten efter den andra föll. Hären var gjord till en jättenäve, som långsamt kramade hop ett grepp kring det stora nästet i landets hjärta. Snart skulle rovdjuret där inne strypas. Men ännu var greppet icke färdigt, den seniga ringen icke sluten.Männen i ledet visste dock föga om detta. De visste bara att braket och brandröken växte, ju längre de trängde in mot staden. De visste bara att en dag förestod stormningen och stora döden. Ändå arbetade sig varje man modigt framåt, men som i ett moln av onda aningar.

Onni Kokko arbetade sig framåt vid Löjtnantens sida. Ju mer förvirrat allting blev för de andra, ju tyngre det blev för dem att andas i den onda svarta luften, dess klarare blev hans marshimmel och dess enklare hans fjortonåriga syn på liv och död.

Så blev han färdig för andra gången, stilla och starkt.XL

— Jag tror vi blev ensamma, ropade Löjtnanten. Tryck dig ner, vi får förstärkningar!

De voro i själva verket ensamma. De lågo på den långsluttande kyrkbacken som spetsen i en plog av orörliga kroppar, alla med geväret och huvudet framsträckta åt samma håll. Plogen hade under hurrarop kört uppför backen mot kyrkan, men blivit stannad av elden ur templet och gråstensmuren där omkring. Hur många som voro förmögna att resa sig på nytt och rusa vidare var svårt att säga, alla lågo omkull, Det helvetiska oväsendet i luften gjorde det omöjligt att meddela sig annat än med sina närmaste grannar, som kanske icke svarade.

Det gällde en av de sista orterna utanför staden, men den orten blev också den blodi-gaste. Från hus till hus hade de trängt fram, genom söndersprängda plank och i ett virrvarr av bråte. Stundom trasslade de in sig i en härva av brustna telefontrådar, eller snavade över någon hängande ljusledning och föllo hu-vudstupa i dyn, som i dag tycktes klibbig på ett särskilt sätt. Larmet bland gårdarna var förfärligt; i alla riktningar knallade det, och genom oväsendet skar ibland det hesa skriket av döende hästar.

Mitt i denna häxdans stod byns röda tegelkyrka där uppe på sin kulle, omgiven av en stenmur. Den var starkt bemannad av fienden. Eftermiddagssolen, som låg över dess ena långsida, träffade endast hängande glasspillror i de övre delarna av de välvda fönstren, men under spillrorna stucko svarta pipor ut med en ljusrand över sig. Länge hade det varit en lugnare krets omkring kyrkan, men nu gällde det den.

-----Levde Löjtnanten ännu? Onni vände

ängsligt på huvudet.

Jo han levde. — Ligg stilla, rör dig inte! skrek han.Onni tryckte sig åter tätt mot marken. Över dem ven blyet i luften, men de lågo i en liten sänka och voro oåtkomliga. Bara inte någon sköt från kyrktaket eller ur tornet?... Han kikade försiktigt upp. En tornlucka stod verkligen öppen och någonting stack ut därifrån, men det pekade åt annat håll. Här gällde i alla fall att ligga som död tills det kom förstärkningar. Var dröjde de?

Han kände att han låg med benen i snö, men med överkroppen på bar mark. Det fuktade ljumt under bröstet, och var det inte solen som gjorde honom så underligt varm i ryggen? Kinden höll han tryckt mot en tuva av strävt fjolårsgräs, kanske fanns det kvar något grönt strå i den? Han strök skinnet omärkligt av och an över tuvan. Det var så länge sedan sist.

Onni tänkte:

— Sist jag låg på bar mark, det var väl i höstas då jag låg vid Lindströms ria. Det var en otäck historia den gången, men inte är det lek i dag heller. Bra var det i alla fall att det inte blev då. I dag blir det kanske, men det är nog bättre nu. Bara en sak är ledsam. Om det blirnu i dag, så får jag väl skämmas om de kommer och plockar i mig sedan efteråt. Strumporna och det där tog slut ren i början av marschen, och inte lär det heller finnas mycke kvar av skjortan. Vad ska Lötjnanten säga, när han kommer och ser på mig? Bara de inte tar uniformen av mig...

Var dröjde förstärkningarna?

Onni kikade åter upp. Där borta i tornluckan rörde sig något, pipan svängde sig, strimman pekade hitåt. Skulle de vispa ner ett par patronband över likena, för att vara säkra på dem?

Med detsamma bröt det löst ett hurra längre nedåt backen. Det var den nya plogen. En och annan av den gamla föll in, medan kulorna började vissla från båda hållen.

Löjtnanten var redan på benen, Onni ryckte till sig geväret och rusade efter. Upp mot kyrkan bar det —- hurra!

Men mitt i språnget såg han något. Där, bakom stenmuren ... Solen lyste rakt dit. En vit liten ring, den likasom växte. Och mitt i ringen det svarta runda hålet... som ett öga.Nu såg det rätt mot Löjtnanten, strax skulle det komma ...

De bruna pjäxstövlarna löpte med förtvivlad hast uppför backen. Aldrig hade de haft den farten. Men de nådde sitt mål. Han pressade sig tätt förbi Löjtnanten, fäktande och skrikande.

— Låt mig! låt mig! skrek han.

Det var hans enda tanke att hans kropp måste fram och förbi Löjtnanten, varför visste han knappast. Den måste bara, och han sprang rakt på det svarta ögat där inne i ljusringen. Nu var det ej långt kvar...

Då brände honom något i huvudet. Han tumlade omkull på grästorvorna och blev långt borta i ett mörker.

En stund visste han intet. Så var det som han långsamt vaggades upp ur ett stort djup, dit han hade fallit. Det hördes någonting i hans öron; nu kände han igen det, det var ju sten-borrarna. Och han sade:

— Jag undrar just var pappa borrar i dag?

Han öppnade ögonen för att se efter, men

han såg ingenting. Ett enda mörker var däromkring honom; det vaggade likasom av och an, fast det var ett mörker. Och nu kom där surrande mitt igenom det som en gul gnista. Den surrade och surrade omkring honom, både gul och röd var den, och nu var den redan inne i hans huvud. Det brände där den satt, brände som eld. Han förstod vad det var, och han sade:

— Sabla getingar!

Så försvann gnistan och själva mörkret, och han blev åter borta.

Han kunde därför ej se att några steg bakom honom i det vissna gräset låg Löjtnanten, genomskjuten och döende.